

Брой 5/ май 2020 г.

**ПРЕПОРЪКИ КЪМ УПРАВИТЕЛИТЕ НА
ТУРИСТИЧЕСКИ ОБЕКТИ В СИСТЕМАТА НА
БЪЛГАРСКИЯ ТУРИСТИЧЕСКИ СЪЮЗ ЗА ВПИСВАНЕ В
РЕГИСТЪРА НА БТС
„БТС – ЧИСТОТА И СИГУРНОСТ”**

	МЕРКИ ЗА ЗАЩИТА НА РАБОТНИЦИТЕ, ПОСЕТИТЕЛИТЕ И ДОСТАВЧИЦИТЕ В УСЛОВИЯТА НА COVID-19 ЗА ВПИСВАНЕ В РЕГИСТЪРА НА БТС	ИЗПЪЛНЕНИЕ
1.	ОТГОВОРНОСТ НА УПРАВИТЕЛЯ Ако не е изрично определено друго, управителят на хижата е отговорното лице за „БТС – чистота и сигурност“, което да прилага мерките, произтичащи от Закона за извънредното положение, заповедите на министъра на здравеопазването /МЗ/, заповедите на министъра на туризма /МТ/, препоръките на Националния оперативен щаб /НОЩ/ и вътрешните правила за гарантиране спазването на изискванията за чистота и сигурност в хижите на БТС.	☐ ДА ☐ НЕ
2.	СПАЗВАНЕ НА ЗАКОНА ЗА ИЗВЪНРЕДНОТО ПОЛОЖЕНИЕ И ЗАПОВЕДИ НА МЗ И МТ Законът за мерките и действията по време на извънредното положение /ЗМДИП/, обявено с решение на Народното събрание от 13 март 2020 г. е в сила от 13.03.2020 г. до отмяна на извънредното положение. Той може да бъде изменен и допълнен, или въведен отново. Отговорното лице е длъжно да следи и привежда в изменение Вътрешните правила в съответствие с настъпилите промени. Заповедите на министъра на здравеопазването и министъра на туризма уреждат правила, задължителни за всички. Отговорното лице следи тези заповеди и извършва промени във Вътрешните правила в съответствие с тях.	☐ ДА ☐ НЕ
3.	ВЪТРЕШНИ ПРАВИЛА Отговорното лице изработва Вътрешни правила за работа на туристическия обект на база общото законодателство и текстовете в ЗМДИП. За всеки от обектите на БТС трябва да се	☐ ДА ☐ НЕ

	разпишат във Вътрешните правила за обекта мерки, които да включват в задълженията на отговорното лице създаване на организация за ежедневна проверка на телесната температура и за проверка за респираторни симптоми на работниците и служителите и да се увери, че тези, които са били контактни със засегнати от COVID-19 или са под активно уведомление (карантина) за престой в дома, или с наложена лична карантина, не са на работа в обекта.		
4.	ПРОВЕРКА НА ВЪНШНИ ЛИЦА ЗА ДОСТЪП ДО ОБЕКТА Където е възможно и приложимо да има изградени процеси за проверка на температурата и за респираторни симптоми от отговорното лице на посетители, туристи, изпълнители и доставчици и изискване към външните лица да гарантират това, че същите да нямат достъп до общите части и вътрешните помещения в случай, че са засегнатите от COVID-19 в други държави и имат възбрана или са с ограничения за пътуване, или са под карантина. Всички посетители, туристи и гости на събития трябва да поддържат висока лична хигиена, да спазват социална дистанция от 1.5 м и да носят маска и ръкавици.	ДА	НЕ
5.	МЕРКИ ЗА ПОДДЪРЖАНЕ НА ЧИСТОТА И СИГУРНОСТ Отговорното лице организира правила за определяне на честотата на дезинфекция на всички общи части на обекта, както и на помещенията за настаняване. Отговорното лице гарантира, че служителите спазват добра лична хигиена, носят защитна маска/шлем и ръкавици.	ДА	НЕ
6.	КОНТРОЛ ПО СПАЗВАНЕ НА ОБЩИТЕ ИЗИСКВАНИЯ Отговорното лице извършва проверка дали са въведени процедури за управление на COVID-19, съгласно указанията на МЗ, МТ и НОЩ и се спазват от лицата, имащи достъп до обекта и прилежащата му територия.	ДА	НЕ
7.	ПРОВЕРКА НА АКТУАЛНОСТТА НА ВЪТРЕШНИТЕ ПРАВИЛА Отговорното лице проверява дали има документи и Вътрешни правила за всички превантивни мерки.	ДА	НЕ
8.	ОТГОВОРНОСТ ПРЕД ТРЕТИ ЛИЦА Отговорното лице гарантира спазването на държавните изисквания, указания и препоръки за COVID-19. Отговорното лице в обектите на БТС не носи отговорност към трети лица за оплаквания с произход COVID-19. Трети лица - посетители, гости, туристи, изпълнители и доставчици, са лично задължени да вземат необходимите мерки за своето здраве, използвайки сигурни предпазни средства.	ДА	НЕ

STAY HOME/ОСТАНЕТЕ ВКЪЩИ

ВЛИЗАНЕТО В ОБЕКТ НА БТС В УСЛОВИЯТА НА COVID-19 Е ЛИЧЕН ИЗБОР И ЛИЧНА ОТГОВОРНОСТ НА ВСЕКИ.

ИНФОРМАЦИЯ ЗА ВПИСВАНЕ В РЕГИСТЪРА НА БТС „БТС – ЧИСТОТА И СИГУРНОСТ”

Туристическите обекти в системата на БТС могат да попълнят предложената таблица, след като изпълнят изцяло предложените мерки за конкретните туристически обекти и върнат попълнената таблица с отговорите на адрес София – 1000, бул. Васил Левски 75, ет. 5 тел. 02/4263984; 02/987-34-09; 9300-648; Email: bts.sofia@gmail.com

ПРЕВАНТИВНИ МЕРКИ ЗА ЗАЩИТА НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ ОБЕКТИ В СИСТЕМАТА НА БТС В УСЛОВИЯТА НА COVID-19

1. ОТГОВОРНОСТ НА УПРАВИТЕЛЯ

Определяне на отговорно лице за „БТС – чистота и сигурност“, което да прилага мерките произтичащи от Закона за извънредното положение, заповедите на министъра на здравеопазването /МЗ/ и министъра на туризма /МТ/, препоръките на Националния оперативен щаб /НОЩ/ и гарантира спазването на контролния списък за хижите на БТС.

Туристическите обекти следва да организират дейностите си така, че да се осигури пълно прилагане на задължителните изисквания, разписани в Заповеди № РД 01-249/ 03.05.2020 г. и № РД 01-250/ 05.05.2020 г. на министъра за здравеопазването; да се преразгледат разписаните процедури и инструкции за добрите хигиенни практики в обекта, така че да се осигури прилагане на Указанията.

При организирането на реда в търговските площи разстоянието между масите трябва да бъде минимум 1,5 метра, съобразно заповедта на министъра на здравеопазването.

Ако не е изрично определено друго, управителят на туристическия обект е „отговорното лице” за „БТС – чистота и сигурност“, което да прилага мерките, произтичащи от Закона за извънредното положение, заповедите на министъра на здравеопазването /МЗ/, заповедите на министъра на туризма /МТ/, препоръките на Националния оперативен щаб /НОЩ/ и Вътрешните правила за гарантиране спазването на изискванията за чистота и сигурност в хижите на БТС.

1.1. Ангажирано управление и контрол на чистотата и сигурността в туристическите обекти в системата на БТС.

Ръководствата на туристическите дружества и управителите на туристическите обекти в системата на БТС трябва да се ангажират в разработването и прилагането на ефективна „Програма за чистота и сигурност в условията на COVID-19” в обектите на БТС и непрекъснато да я подобряват.

1.2 . Отговорно лице за чистотата и сигурността в обектите на БТС.

Ръководството на хижата трябва да посочи „отговорно лице”, което да се грижи за изпълнение на мерките, посочени в препоръките към управителите на туристически обекти в системата на Български туристически съюз за вписване в регистъра „БТС - чистота и сигурност”, като определи длъжностната характеристика на „отговорното лице” в съответствие и по начин, по който да се гарантира спазването на препоръките и изискванията на Вътрешните правила в обекта. Ако не е определено друго, то управителят на туристическия обект е отговорното лице по смисъла на изискванията за вписване в Регистъра.

Ролите и отговорностите на отговорното лице на туристическия обект, вписан в Регистъра „БТС чистота и сигурност”, трябва да включват, но не се ограничават до следното:

А. Разработване и прилагане на мерки във Вътрешните правила на туристическия обект.

Чрез Вътрешните правила трябва да се осигури реда за поетапното допускане на хора в обекта, без да се допуска струпването им. На местата, на които се очаква да се събират по-голям брой хора, да се поставят табели, указващи спазването на дистанция - както между гражданите, така и между служителите на обекта. Да не се допуска свободно движение на хора между масите, особено на такива, които не са клиенти на туристическия обект. Да се създаде организация за недопускане струпване на много хора едновременно в общите помещения (тоалетни, фойетата пред тях и др.).

Б. Вземане на подходящи коригиращи и превантивни действия и непрекъснато подобряване

ефективността на Вътрешните правила.

На работещите е необходимо да се осигурят условия и препарати за дезинфекция на ръцете, подходящо работно облекло и предпазни средства – маска или защитен шлем, ръкавици /препоръчително/. Маските следва да се носят задължително - както от персонала, обслужващ клиентите, така и от персонала, приготвящ храните и напитките.

В. Подпис от работниците и служителите, че са запознати и спазват изискванията на Вътрешните правила.

1.3 Комуникация.

1.3.1. Обектът трябва да съобщи на своите работници и служители следното:

А. Подробности за мерките и изискванията на Вътрешните правила;

Б. Роли и отговорности и как те могат да допринесат за ефективността на Вътрешните правила;

Бизнес операторите трябва да проведат обучение на персонала, зает с приготвянето и сервирането на храни и напитки, за прилагане на мерките, целящи да се сведе до минимум възможния риск от разпространение на COVID-19.

В. Информация за преки и потенциални последици от неспазването на мерките и процесите на Вътрешните правила;

1.3.2. Мерките и изискванията, посочени във Вътрешните правила, следва да бъдат предоставени на разположение на външни заинтересовани страни (като посетители, туристи, изпълнители и доставчици, гости и др.) като се публикуват в интернет страницата на туристическия обект и се поставят в писмен вид на входа на туристическия обект.

2. СПАЗВАНЕ НА ЗАКОНА ЗА ИЗВЪНРЕДНОТО ПОЛОЖЕНИЕ И ЗАПОВЕДИ НА МЗ И МТ

Всеки обект на БТС трябва да създаде Вътрешни правила за обекта, които да включват в задълженията на отговорното лице създаване на организация за ежедневна проверка на телесната температура и за респираторните симптоми на работниците и служителите и да се увери, че тези, които са били контактни със засегнати от COVID-19 или са под активно уведомление за престой в дома, или с наложена карантина, не са на територията на обекта.

2.1. Работници и служители

2.1.1. Отговорното лице трябва да проверява температурата и да внимава за респираторни симптоми като кашлица или хрема или задух на работниците и служителите два пъти дневно.

Да води Дневник за наблюдение на температурата и състоянието на работниците и служителите.

2.1.2. Отговорното лице трябва да спазва процесите, които да гарантират, че работниците и служителите, които са посетили засегнатите от COVID-19 държави или са с ограничения за пътуване или са под карантина, не са в обекта.

2.1.3. Онези, които са неразположени или са с температура 38 градуса по Целзий или по-висока, и/или имат респираторните симптоми, да бъдат насочени незабавно към личния лекар.

3. ВЪТРЕШНИ ПРАВИЛА

Където е възможно и приложимо да има изградени процеси за проверка на температурата и на респираторни симптоми от отговорното лице на посетители, туристи, гости, изпълнители и доставчици и да се гарантира, че същите нямат достъп до общите части и помещенията в случай, че са посетили засегнатите от COVID-19 държави и имат възбрана, или са с ограничения за пътуване, или са в карантина.

3.1. Посетители, туристи, гости, наематели, изпълнители и доставчици.

3.1.1. Където е възможно и приложимо, отговорното лице трябва да реализира процеси за проверка на температура и да получи информация за респираторни симптоми като кашлица, хрема или задух за всеки от посетителите, туристите, гостите, наемателите, изпълнителите и доставчиците.

3.1.2. Където е възможно и приложимо, отговорното лице трябва да съблюдава правилата за ограничаване на достъпа до общите части на обекта за посетители, туристи, наематели, предприемачи и доставчици засегнати от COVID-19 , ако са посещавали държави с ограничения за пътуване, били са контактни със заразени лица или са под карантина, като техният достъп бъде възпрепятстван на това основание.

3.1.3. Наблюденията за наематели, туристи, гости, изпълнители и доставчици, когато това е възможно и приложимо, трябва да бъдат записани във формуляр на декларация за пътуване или проследяването на контакти да бъдат вписани в Дневника на туристическия обект. В случай, че това е приложимо. Формулярът на декларацията е на:

https://www.scribd.com/document/453047701/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B0-%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D1%80%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%8F-%D1%89%D0%B5-%D0%BD%D0%B8-%D1%8F-%D0%B2%D0%B7%D0%B8%D0%BC%D0%B0%D1%82-%D0%BD%D0%B0-%D0%9A%D0%9F%D0%9F-%D1%82%D0%B0%D1%82%D0%B0#from_embed

3.1.4. В случай на посетители, туристи, наематели, доставчици или изпълнители, при които се наблюдава температура 38 градуса по Целзий или по-висока или респираторни симптоми ще бъдат насочвани да потърсят незабавно лекарска помощ.

3.2. Отговорното лице трябва да изложи на видно място актуалните здравни препоръки за информация.

3.3.1 Когато е възможно и приложимо, отговорното лице следва да показва актуализирани здравни препоръки, посочвайки необходимите предпазни мерки. Това включва ежедневно

измерване на температурата, като се вземат предвид и наличие на заявени респираторни симптоми като кашлица, хрема или задух, и спазване на добра лична хигиена,

като например миене редовно на ръцете и въздържане на докосване на лицето, очите и носа.

4. ПРОВЕРКА НА ВЪНШНИ ЛИЦА ЗА ДОСТЪП ДО ОБЕКТА

Където е възможно и приложимо да има изградени процеси за проверка на температурата и за респираторни симптоми от отговорното лице на посетители, туристи, изпълнители и доставчици и изискване към външните лица да гарантират това, че същите няма достъп до общите части и вътрешните помещения в случай, че са посетили засегнатите от COVID-19 държави и имат възбрана, или са с ограничения за пътуване, или са под карантина.

Всички посетители, туристи и гости на събития трябва да поддържат висока лична хигиена, да спазват социална дистанция от 1.5 м и да носят маска/шлем и ръкавици.

4.1 Прилагане на подходящи мерки за безопасно разстояние за гостите на обекта.

4.1.1. Обектът трябва да въведе необходимите предпазни мерки, за да гарантира безопасността при дистанциране за всяка от възможните опасни за социалната дистанция точки:

А. Управление на струпване на хора на едно място - ограничаване на броя на гостите, които се събират в общите части, вън и вътре в обекта и осигуряването на бързо обслужване.

Б. Управление на местата за настаняване - за да се осигури безопасно разстояние от поне един метър и половина между лицата, намиращи се в едно и също помещение тогава, когато не са членове на едно домакинство.

В. Управление на местата около маси и между столове, пейки и други места за сядане или почивка. Физически лица и членове на семейството, които желаят да седнат заедно, трябва да продължат да го правят, но трябва да се поддържа безопасно разстояние между различните групи гости

Г. Комуникация - да се осигури ясно съобщение за безопасните разстояния и ограничаване на контактите.

5. МЕРКИ ЗА ПОДДЪРЖАНЕ НА ЧИСТОТА И СИГУРНОСТ

Повишаване честотата на дезинфекция на всички общи помещения и съоръжения и гарантиране, че служителите спазват добра лична хигиена, носят защитна маска/шлем и ръкавици.

5.1 Дезинфекция на общите съоръжения.

5.1.1. Разработване и прилагане на процеси за по-честа дезинфекция на общите съоръжения/помещения/зони с голям трафик.

Общите съоръжения включват, но не се ограничават, до следното:

А. Общи части на обекта;

Б. Приемни помещения, офиси, чакални, там където е приложимо;

В. Обществени зони за пикник, отдих и почивка;

Г. Асансьори, включително, но не само, бутони, парапети и дръжки, където това е приложимо;

Д. Врати, включително, но не само, копчета и дръжки;

Е. Парапети на ескалатори и стълбища, кабинни, беседки, където е приложимо;

Ж. Тоалетни и умивалници;

З. Функционални стаи, туристически спални и всекидневни помещения, където е приложимо;

И. Басейни/СПА басейни, където е приложимо;

Й. Фитнес център, където е приложимо;

К. Бизнес център, където е приложимо;

Л. Ресторант, механа или столова;

М. Други общи части;

5.2 . Дезинфекция на стаите за гости.

5.2.1. Разработване и прилагане на процеси за дезинфекция на помещенията, за да се гарантира по-висока хигиена на всички нива.

5.2.1.1. Заети помещения.

По-често да има дезинфекция на заетото помещение.

5.2.1.2. Стаи за напускане.

Да има процеси за по-щателна дезинфекция на помещения за напускане и по-дълъг период в процеса на освобождаване на помещението – настаняване на нови гости, където това е приложимо.

5.3. Разработване на процеси за защита на работещите и/или изпълнителите при изпълнение на дезинфекционни работи.

5.4. Гарантиране на добра лична хигиена на служителите

5.4.1. Разработване на процеси или използване на подходящи обезпечения за използване на индивидуалните защитни средства и обучение на служителите за работа в условия на инфекция и контрол на добра лична хигиена.

5.4.2. Обърнете се към Българската асоциация за контрол на храните за санитарните и хигиенни изисквания в условията на COVID-19:

6. КОНТРОЛ ПО СПАЗВАНЕ НА ОБЩИТЕ ИЗИСКВАНИЯ

Проверете дали са въведени процедури за установяване и управление на заподозрени случаи на симптоми за COVID-19

6.1. Работа със заподозрени случаи за симптоми на COVID-19;

6.1.1. Разработване на процеси за идентифициране и управление на неразположения персонал. Процедури за управление на тези, които имат симптоми на COVID-19 за служители, наематели, изпълнители, доставчици и гости на хотела, включително:

А. Определяне на карантинните зони за изолиране на неразположени лица или подозирани случаи;

Б. Определяне на маршрут за изолация до карантинните зони и транспортна зона за специализиран транспорт/линейка;

В. Организиране на транспорт до клиники или болница, където е приложимо;

Г. Евакуационен план за евакуация на останалите работници/служители, наематели, изпълнители, доставчици и гости на туристическия обект;

6.1.2. Процедури за подпомагане на проследяването на контакти.

6.1.3. Процедури за почистване и дезинфекция на помещенията, изложени на съмнения за случаи на COVID-19.

6.2. Приключване на заподозрените и потвърдени случаи на COVID-19.

6.2.1. Дезинфекциране зоните на карантинната зона и изолация на зоната веднага след работа със заподозрян случай на COVID-19.

6.2.3. Подготовка на дезинфектанти за почистване на карантинната зона.

6.2.4. Когато в помещенията или публичното пространство е имало потвърден случай, вижте насоките на РЗИ и БАБХ за екологично почистване и дезинфекция на помещенията.

7. ПРОВЕРКА НА АКТУАЛНОСТТА НА ВЪТРЕШНИТЕ ПРАВИЛА

Проверете дали сте включили във Вътрешните правила всички необходими документи и записи за всички превантивни мерки.

7.1. Документи и записи.

7.1.1. Когато създавате дневник/регистър на получената ежедневно информация за състоянието на проверените лица и актуализирате документи, свързани с COVID-19, помислете за подходяща идентификация на описанието (например наименование на рубриката в дневника, дата, автор, референтен номер и др.).

7.1.2. Уверете се, че документите и записите се съхраняват най-малко 12 месеца за проследяване. Обикновено тази информация ще е необходима за пред контролните органи и за съда, в случай че са предявени претенции от засегнати лица.

8. ПРОВЕРКА НА АКТУАЛНОСТТА НА ВЪТРЕШНИТЕ ПРАВИЛА

Отговорното лице гарантира спазването на държавните изисквания, указания и препоръки за COVID-19. Отговорното лице в обектите на БТС не носи отговорност към трети лица за оплаквания с произход COVID-19. Трети лица - посетители, гости, туристи, изпълнители и доставчици, са лично задължени да вземат необходимите мерки за своето здраве, използвайки сигурни предпазни средства.

ВЛИЗАНЕТО В ТУРИСТИЧЕСКИ ОБЕКТ НА БТС В УСЛОВИЯТА НА COVID-19 Е ЛИЧЕН ИЗБОР И ЛИЧНА ОТГОВОРНОСТ НА ВСЕКИ.

8.1. Спазвайте всички държавни изисквания, произтичащи от Закона за извънредното положение, заповедите на министъра на здравеопазването /МЗ/ и министъра на туризма /МТ/, препоръките на Националния оперативен щаб /НОЩ/.

8.2. Спазвайте указанията на БАБХ и съветите, относно безопасното разстояние и въведете подходящи мерки за безопасно разстояние, където е възможно.

Изисквания към бизнес операторите, стопанисващи обекти за обществено хранене /градинки, тераси и др./ <https://www.rzibl.org/?p=1645>

8.3. Поддържайте и спазвайте списъка на съответните насоки и здравни съвети относно COVID-19 от правителствените агенции и се уверете, че този списък е актуализиран. Това включва идентифициране на съответните мерки и определяне на начина, по който те трябва да бъдат приложени в туристическия обект.

8.4. Спазвайте инструкциите, произтичащи от Закона за защита на личните данни за събиране и използване на лични данни по време на констатиране на спешен случай.

Изискванията за вписване в регистъра „БТС – ЧИСТОТА И СИГУРНОСТ“ могат да се актуализират спрямо развитието и разпространението на COVID-19 в страната.

Пандемията от коронавируса - тема с продължение

МИНИСТЪРЪТ НА ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО КИРИЛ АНАНИЕВ ИЗДАДЕ НОВА ЗАПОВЕД, С КОЯТО РАЗРЕШАВА РАЗХОДКИТЕ В ПАРКОВЕ И ПЛАНИНИ ПРИ СПАЗВАНЕТО НА ОПРЕДЕЛЕНИ УСЛОВИЯ

На 1 май т.г. министърът на здравеопазването Кирил Ананиев издаде нова заповед, с която „възлага на кметовете на общини и на областните управители да създадат

необходимата организация за посещение на лицата във всички национални паркове, природни паркове, планини и други обособени места с паркова среда извън населените места на територията на общините, без да се използва градски транспорт, лифтове и посещения на хижи и туристически обекти.”

Нови правила за посещения в Националните паркове „Рила“, „Пирин“ и „Централен Балкан“ издадоха Дирекциите на защитените територии. Това съобщиха от Министерството на околната среда и водите.

Спират лифтовете до хижите в Рила, Пирин и Централен Балкан. Забранява се посещения на хижи, заслони и други туристически обекти. Не може да се използват беседки, навеси, маси, пейки, огнища, чешми и погледни места.

Указанията са подготвени във връзка със заповедта на министъра на здравеопазването от 1 май за организация на посещенията в националните паркове и противоепидемичните мерки във връзка с разпространението на COVID-19.

Посетителите в парковете трябва да спазват социална дистанция от минимум 2 метра. Не се разрешава струпването на групи от туристи на едно място. При разговори с други хора е необходимо да се поставят маски или шалове. За достъп до парковете трябва да се използват само определените входно-изходни пунктове и да се следват маркираните туристически маршрути.

КАКВО КАЗА МИНИСТЪРЪТ НА ТУРИЗМА НИКОЛИНА АНГЕЛКОВА ЗА СПРАВЯНЕ С КРИЗАТА В СЕКТОР „ТУРИЗЪМ“

Министърът на туризма Николина Ангелкова внесе яснота относно това какви мерки са нацелени за справяне с кризата в туризма след проведената видеоконференция на високо ниво с ресорните министри от държавите членки на ЕС. Тя настоя за обединени усилия между правителство, местни власти и бизнес, за да отстояват интересите на страната, но и с оглед

максимално бързото възстановяване след кризата от коронавируса.

Министър Ангелкова обяви, че е предложено да се създаде компенсационен фонд при пътувания, който да подпомогне осигуряването на ликвидност на операторите и защита на потребителите. „Този инструмент е важен, за да се избегне затвореният кръг, който може да доведе до фалити или неблагоприятни последици за участниците във веригата”.

Тя съобщи за създаването на възстановителен план след излизане от кризата. „Обединихме се около цифрата 20% от европейските средства да бъдат целево насочени към туризма”.

Министър Ангелкова заяви още, че е поискала да има ясни правила при разпределяне на средствата към държавите членки, които да бъдат на принципа на солидарността и принципа за достъп на всяко едно от предприятията, ангажирани в сектора, до тези средства.

Тя настоява и за отделна бюджетна линия и грантови схеми, които да се насочат към туризма, и които да могат да се използват - както от бизнеса, така и от държавата и местните власти.

Предложила е да се създаде европейска туристическа стратегия, свързана с възстановяването на позициите на Европа като туристическа дестинация. „За мен като министър на туризма всеки един, работещ в този сектор е важен и допринася за това ние да работим и да подобряваме качеството на българския туристически продукт. България не е само планини и море, не и само малки или големи хотели – тя е всичко. Има многообразни туристически възможности”.

От Министерство на туризма планират от средата на юни да започне подготовката за летния сезон, а от 1 юли хотелите да посрещнат първите си гости.

ТУРИСТИЧЕСКИЯТ СЕКТОР СЕ ОКАЗА НАЙ-УЯЗВИМ В УСЛОВИЯТА НА ПАНДЕМИЯ

Туризмът е един от най-големите сектори на световната икономика. Приходите от него достигат 5.7 трилиона долара. Почти 319 милиона души, почти 10% от работещото население в света, е заето в туристическия сектор. Заради това този сектор се оказва и най-уязвим от пандемията от коронавируса.

Вече има значително намаление в туристическия сектор поради ограниченията, наложени върху движението и отмяна на пътуванията, както в сектора на бизнес туризма, така и на развлекателния и пешеходния – индивидуален, семеен или групов.

Ваучери, вместо връщане на пари за вече капарирани екскурзии може да спаси туристическия бранш, след като кризата в разпространението на коронавируса приключи – това заяви по bTV Новините говорителят на Кризисния щаб в туризма Емил Абузов. По думите му, когато клиент плати на туроператор, той се разплаща с всички контрагенти – туроператори, хотелиери и др. „В момента огромна част от тези пари са в нашите контрагенти – заяви Абузов. – Авиокомпаниите и хотелите са в сходна позиция и нямат парите, за да ги върнат. Вариантът с ваучерите е препоръчан от Европейската

комисия.” За по-голяма сигурност на клиентите ваучерите ще се разпространяват от Министерство на туризма, обясни той.

ЕВРОКОМИСАРЯТ ПО ВЪТРЕШНИЯ ПАЗАР ТИЕРИ БРЕТОН ПРИЗОВА ЗА СПЕШНО ПРОВЕЖДАНЕ НА СПЕЦИАЛНА СРЕЩА НА ЕС, ЗА ДА СЕ ПОМОГНЕ НА ТУРИСТИЧЕСКИЯ СЕКТОР В ЕВРОПА

Туризмът, на който се падат над 10% от БВП на Европейския съюз и 12% от работните места, на практика е напълно спрял заради ограниченията за пътуване, които бяха въведени, за да се ограничи разпространението на COVID-19. Според оценки на икономисти от ЕС, заради пандемията туристическият сектор на обединена Европа ще изгуби между 275 и 400 млрд. евро.

Затова еврокомисарят по вътрешния пазар Тиери Бретон предложи да се проведе извънредна среща на върха за туризма през септември или октомври тази година.

На нея 27-те страни членки на ЕС „заедно ще обсъдят бъдещето и ще начертаят пътна карта за развитие на устойчив и иновационен европейски туризъм“, заяви Бретон във видеоконференция пред членовете на Европейския парламент.

Освен осигуряването на краткосрочно финансиране за сектора, еврокомисарят заяви, че туризмът трябва да се възползва значително от дългосрочните планове за възстановяване при кризи, които ще бъдат финансирани чрез следващия дългосрочен бюджет на ЕС (2021-2027 г.).

Според оценките на Бретон, пандемията струва на Европа 1 милиард евро на месец, а Световната организация по туризъм прогнозира, че туристическият поток в световен мащаб може да спадне с до 30% през 2020 г.

Запитан от EURACTIV защо тази среща на върха за туризма не бъде по-рано, Бретон обясни, че мерките за спасяването на туризма ще започнат веднага, а срещата на върха ще може в по-спокойна обстановка да обсъди бъдещето на туризма.

Бретон каза пред EURACTIV, че туризмът е секторът, който страда най-много вследствие на COVID-19, защото той е почти напълно парализиран, а в него са ангажирани 25 милиона души и 3 милиона малки и средни предприятия, в 90% от които работят по-малко от 10 души.

Запитан откъде ще дойдат средствата, Бретон даде за пример САЩ, които са отделили 10% от brutния си вътрешен продукт, за да отговорят на кризата с Covid-19, като подчерта, че същото се очаква и от всяка от страните членки на ЕС. Нито една държава, даже Германия, няма заделени средства за справяне с подобна криза, затова всички според него трябва да са готови да “сложат 10% от БВП на масата”.

Бретон каза, че ще се бори 25% от тези средства да отидат за спасяване на туристическата индустрия и за инвестиция в нейното бъдеще. Той изрази надежда, че

туризмът ще бъде “по-зелен, по-екологичен”, и нарече подкрепата за сектора “План Маршал”, използвайки името на програмата за помощ на САЩ за подпомагане на Европа след Втората световна война.

Съюзен живот

ТУРИСТИЧЕСКА ГРУПА „КУРУТО“ ОТЧИТА 2019 ГОДИНА

След трети март 2019 г., когато осъществихме един тричасов снежно-кален преход от Шипка“ през Соколовския манастир до Етъра, туристите от ТГ „Куруто“ - гр. Търговище, продължихме с нови и интересни прояви.

На 5 април група от 10 души пристигнахме в местността „Узана“. За пореден път изкачихме връх Исполин. Направихме си снимки и за пръв път слязохме до „Балканци“, където разбрахме, че има много хубава панорама. Пожелахме си да дойдем през друг сезон, дори и в сняг.

Следващата ни спирка беше хижа „Партизанска песен“, където ноцувахме. На следващия ден рано сутринта поехме към хижа „Мазалат“. Въпреки неприятната пътека през гората, заради наличието на полуразтопен сняг, за около три часа стигнахме до хижа „Мазалат“. Обядвахме и обратно към колите и от там – в Търговище.

На 13 април, по покана на ТД „Мадарски конник“ - гр. Шумен, пристигнахме до с. Веселиново. Въпреки дъждовното време, походът до водопадите беше осъществен. И наградата за това беше прекрасната вечер в комплекс „Шумен“, гр. Шумен. На следващия ден посетихме и разгледахме новата пещера „Бисерна“ в Шуменското плато.

На 1 и 2 юни, по покана на ТД „Добротица“ - гр. Добрич, за 18-ти пореден път ние участвахме в традиционния поход „Добруджа и морето“, който през 2019 година беше от с. Оброчище до комплекс „Албена“. А вечерта, както всеки път, в комплекс „Овчарски плаж“.

На 22 и 23 юни, по покана на ТД „Дочо Михайлов“ - гр. Силистра, осъществихме една прекрасна екскурзия до гр. Констанца, Румъния, а вечерта бяхме в прекрасния хотел-ресторант „Сердика“ в Силистра.

На 6 и 7 юли гостувахме на ТД „Буйна кръв“ - гр. Разград. Преходът беше през резервата „Воден“ до с. Острово.

На 3 август, след нощувка на хижа „Вежен“, 16 човека потеглихме към хижа „Козя стена“ през връх Вежен. При отворително време (силен пронизващ вятър и частични превалявания) успяхме за около 7 часа да стигнем до хижа „Ехо“. Обяд, почивка и продължихме към хижа „Козя стена“. Заваля дъжд, който обаче не можа да ни спре. Живи и здрави (мокри до кости) стигнахме до хижа „Козя стена“ за втора нощувка. На 4 август, вече поотпочинали и преоблечени, бодро поехме към с. Чифлика, където ни чакаше превоза. А там вече е ясно. Басейн, обяд и към Търговище.

Следващото мероприятие на 21 септември беше една хубава екскурзия с маршрут Търговище - Димитровград – Хасково – Гъбите – Перперикон – Кърджали (посещение на музея) – Свадбата и нощувка в Момчилград. На 22 септември посетихме „Татул“ – Крумовград – вила „Армира“ и нощувахме в Ивайловград. На 23 септември бяхме в Маджарево. С интерес разгледахме скалите на лешоядите, дори видяхме лешояди. След това в Любимец обядвахме и после продължихме през Елхово и Ямбол към Търговище.

На 19 октомври, по покана на ТД „Мадарски конник“, се събрахме в с. Иваново, от където започна преход до връх Голяма Върбакалница - най-високия в Преславската планина - 723 м н.в. Вечерята и нощувката бяха в хижа „Върбишки проход“.

И последното за 2019-а (както много години подред) по повод настъпването на Новата 2020 година на 14 и 15 декември се събрахме в комплекс „Момина крепост“ по покана от организаторите от ТД „Трапезица 1902.“

Григор Христов,
ТГ „Куруто“, гр. Търговище

П О К А Н А

УС на ТД "Еделвайс" - гр.Сандански, на основание чл.26, ал.1 от ЗЮЛНЦ свиква Общо отчетно събрание на дружеството на 19.06.2020 г. от 17.30 часа в сградата на дружеството, при следния Дневен ред:

1. Отчетен доклад за дейността на дружеството за 2019 г.
- 2.Отчет за финансовия резултат от нестопанската и стопанската дейност за 2019 г.
- 3.Приемане на бюджет за 2020 г.
- 4.Избор на делегат и резервен делегат за Общото събрание на БТС.
- 5.Разни.

*От Управителния съвет
на ТД "Еделвайс" – гр. Сандански*

УВАЖАЕМИ АБОНАТИ НА ВЕСТНИК „ЕХО”, ПРИЯТЕЛИ!

Тази година отбелязваме 125 години организирано туристическо движение. Но в същото това време преминаваме през едно изпитание, което е с глобални, национални и регионални измерения, наречено COVID-19. Кризата в резултат на заплахата от коронавируса и въведеното на 13 март извънредно положение се отразяват много зле на редица сектори - един от които е сектор „Туризм”.

На практика Българският туристически съюз не е в състояние да осъществява на този етап проявите, заложи в Националния календарен план за 2020 година, една от които е издаването на вестник „Ехо”. От месец април той може да се чете само в сайта на БТС.

От Българската федерация на туристите ветерани – верни читатели от години, изразиха готовност да дарят средства, за да подпомогнат съюзното издание в тези тежки времена. Затова ние откриваме дарителска кампания за набиране на финансови средства за отпечатване на любимия ни вестник чрез **банкова сметка: BG71STSA93000012485719 в банка ДСК.**

След отменяне на извънредното положение ще направим всичко възможно да възстановим вестник „Ехо” на книжен носител.

Издателят БТС и екипът на „Ехо” ви благодарят за проявеното разбиране и подкрепа. Ще публикуваме имената на всички онези, които със своята съпричастност доказват, че независимо от трудностите БТС и вестник „Ехо” ще продължат да дават своя принос за развитието на туризма и занапред.

**БЪДЕТЕ ЗДРАВИ И ДО НОВИ СРЕЩИ НА СТРАНИЦИТЕ НА
СЪЮЗНОТО ИЗДАНИЕ!**

125 години организиран туризъм

ИСТОРИЯ И РАЗВИТИЕ НА СЕКТОР „РАДИОВРЪЗКИ” В БТС

След възстановяването на БТС като юридическо лице с нестопанска цел през 1957 г. започва последователно развитие на различните дейности, свързани с планинарството и видовете туристически дисциплини. Започва и повсеместното изграждане на хижи, спални и туристически домове в населените места и планините. С бързи темпове се развиват масовият туризъм, алпинизмът, ориентирането, пещерното дело и спелеологията. Разширява се дейността по маркировката на туристическите маршрути, лифтовото стопанство, ски пистите, водният туризъм. Осигуряват се дейности с ПСС при БЧК, свързани с безопасността на туристите, пребиваващи в планините и туристическите обекти, в катерачни алпийски райони и в пещерите.

За осъществяване дейностите по безопасността в БТС се започва и организирането на радиовръзки между населените места и планинските обекти. Началото на тази дейност е поставено от покойните вече Христо Борисов и Петър Златев. Така Министерството на съобщенията с разрешително № Р-484/04.10.1966 г. дава право на БТС да закупи и експлоатира стационарни радиотелефони тип РСВ-1 на утвърдените му за целта честоти 55,275 мхц и 55,475 мхц. Впоследствие се дава право на ползване и на портативни радиостанции тип РСД-67-ЧМ, стационарни радиотелефони тип РТ 21-1Б, РТ 20-10. През 1979 г. се закупуват и експлоатират и съвременни радиотелефони ЛЕН-Б, ЛЕН-Б6 и ЛЕН-БМ. През 1987 г. се осигуряват и портативните радиотелефони „Виноград“. Така в резултат на регулярно издавани разрешителни от Министерството на съобщенията през 1980 г. БТС вече разполага с над 80 броя РСВ-1, 90 броя РТ 21-1Б и 140 броя РТ 21-10, експлоатирани от туристическите дружества и обекти в планините.

През годините старите лампови радиотелефони РСВ-1 са извадени от експлоатация и се заменят с по-новите от серията РТ21 и ЛЕН-Б. Постепенно от експлоатация са извадени и радиотелефоните от системата РТ21 и през 2000 г. Радиомрежата на БТС разполага вече с над 550 съвременни транзисторни радиотелефони от системата ЛЕН-Б. Всички те са разпределени в туристическите дружества, хижи, автомобили, ски влекаче и снежни машини. Със съвместно решение с МВР са монтирани радиотелефони и в някои Районни управления на МВР, с което се осигурява навременно помощ при опасности в хижите, горски пожари и екстремни ситуации в планините.

За правилната и ефективна работа на радиомрежата на БТС през 1985 г. се изготви и „Правилник за радиовръзките“ с правата и задълженията на ползващите стационарни и портативни радиотелефони, условията за съхранение, поддръжка и сервиз. Към сектор „Радиовръзки“ на БТС се изгради и собствен технически сервиз за навременно ремонтиране и подмяна на повредени радиотелефони и антенни устройства; монтаж на нови радиопостове и оказване на методическа и техническа помощ на поделенията на БТС. Към сектора работеха и обществени сътрудници – електронни техници, с чиято помощ се осъществяваше нормалната работа на радиомрежата.

За осъществяването на възможност за радиовръзка с отделните обекти се изгради „Централа“ в БТС и „Подцентрали“ на върховете Мусала, Черни връх, Ботев и Зелена глава (Петрохан) с безкористното съдействие на ХМС при БАН и Министерството на съобщенията. Подцентралите работеха ежедневно и денонощно на постоянно

подслушване на двата утвърдени канала 261 и 269. С така създадената организация ежедневно се осъществяваше връзка с над 160 високопланински хижи и се набираще информация за климатичната обстановка, валежи, снежна покривка и заетост на обектите. Предаваха се съобщения за движението на туристически походи и други прояви, провеждани в планините. Данните от климатичната обстановка се предаваха при поискване на тогавашната Дирекция „Язовири и каскади“ – за обилни валежи, снежна покривка и снеготопене, с цел следене на водния отток в планините и регионална опасност от наводнения.

Радиомрежата на БТС и радиопостовите на ПСС работеха на едни и същи честоти и канали, като по този начин бързо се обменяше информация при спасителни операции, бедствени ситуации и оперативност при действията на спасителните отряди.

Българските федерации по ориентиране, спелеология и Аварийно-спасителният отряд на пещерняците разполагаха със стационарни и портативни радиотелефони, използвани при техни състезания и експедиции. Сектор „Радиовръзки“ активно съдействаше и при провеждането на Световното първенство по ориентиране в Родопите, на Зимната универсиада на Витоша и зимните обекти, свързани с нея. Оказваше съдействие на Българската федерация по конен спорт и на Съюза на глухите в България при техни прояви и състезания.

За осъществяването на цялостната дейност на сектор „Радиовръзки“ през годините активно работеха щатните работници Атанас Григоров, инж. Кеворк Мосроб и Васил Стоицев. Те решаваха поставените пред сектора задачи по организацията на радиовръзките, доставка на радиотелефони и принадлежности, изработка на нормативни документи, обучението на ползващите радиотелефони по места. С тяхното пряко участие се монтираха радиотелефони и антенни устройства в туристическите дружества и хижи, както и в подцентралите на планинските върхове. Те отговаряха за съхранението, изправността и отчетността на наличната техника. Организираха необходимите радиовръзки при масови прояви на БТС и Българските федерации по ориентиране и спелеология. Осъществяваха необходимите контакти с Министерството на съобщенията, МВР, ХМС, ПСС, сервизни бази и други ведомства, имащи отношение към цялостната дейност на сектор „Радиовръзки“.

Ежедневните радиосеанси с „Подцентралите“ и планинските обекти се извършваха от сътрудниците към „Радиовръзки“ Георги Гецовски и Ангел Иванов.

С развитието на радиомрежата и увеличаване броя на стационарните и портативни радиотелефони се наложи и изграждането на собствен сервиз за поддръжка и експлоатация на техниката. За целта бяха привлечени доброволни сътрудници специалисти. Това бяха електронците от Института за космически изследвания към БАН Антон Янакиев, Стоян Стоянов и Валери Радев. С тяхна помощ се набави необходимата апаратура, резервни електронни елементи и необходимият за сервиза инструментариум. Те активно вземаха участие при монтажа на радиотелефони и антенни устройства в обекти на БТС и при осъществяване на радиовръзки при различни мероприятия на БТС. Активно се включваха при ремонта и настройката на повредени радиотелефони и друга радиоапаратура на БТС и неговите поделения.

Финансирането на дейността на радиомрежата и материално-техническата обезпеченост се осъществяваше съгласно Разпореждане на Министерския съвет №104/21.03.1972 г. Отпусканите средства се използваха за плащане на лицензионни

такси, доставка на стационарни и портативни радиотелефони, резервни части и принадлежности, сервизна дейност и апаратура, както и разходи, свързани с общата дейност на радиомрежата.

През 2003-2004 г., поради драстичното увеличаване на лицензионните такси за разрешени честоти и прекратяване на държавната целева субсидия за радиовръзките на БТС, се наложи прекратяване на тази дейност и закриване на радиомрежата. Основните функции по безопасността на туристическите дейности се поех от органите на ПСС при БЧК. Създаваната повече от 40 години система на БТС за сигурност в планините прекрати своята дейност.

Васил Стоицев

Преди 50 години

НАЦИОНАЛЕН СТУДЕНТСКИ ПОХОД „КАЛОФЕР – ОКОЛЧИЦА“

Разказва Румен Узунов – ръководител на похода

Годината беше 1970-та. Година, в която предстоеше отбелязването на 75-годишнината на организираното туристическо движение в България. По това време бях студент във ВМЕИ – София (сега Технически университет) и ръководах най-многочислената студентска туристическа организация към ТД „Академик“ – София с над 600 членове. За юбилейната годишнина исках да проведа няколко запомнящи се мащабни прояви и една от тях беше този поход - от родното до лобното място на Христо Ботев. Вече бях ръководил поне една дузина походи от III и IV категория и бях уверен, че ще се справя с това предизвикателство. Когато споделих идеята си с ръководството на ТД „Академик“, получих отказ – дружеството не разполага с необходимите средства. (Известно е, че никой студент не беше в състояние да участва в 15-дневен поход със собствени средства; нужна беше финансова подкрепа). Тогава се срещнах с ректора на ВМЕИ – проф. Николай Наплатанов. Той беше активен планинар и добронамерен към туристическата дейност в института. След като ме изслуша, отговори кратко: „Отлична идея. Действай. Имаш пълната ми подкрепа“.

„Действай“ означаваше точен график на проявата, пълен разчет на необходимите средства, резервации, подбор на участници, екипировка, транспорт, съгласуване с БТС и какво ли още не. За около месец всичко беше готово. От БТС веднага одобриха идеята и определиха категорията на трудност

на похода V +. (Според тогавашния ЕРСК – Единен републикански спортно –

туристически класификатор, най-високата категория на поход беше V. Единствено за „Ком – Емине“ беше VI.)

На 19 май бяхме официално изпратени от ректора проф. Наплатанов. Валеше обилен дъжд. В автобуса до Калофер всеки беше потънал в собствените си мисли. Бяхме 26 души, толкова беше капацитетът на най- малките хижи за пренощуване. Участниците бяха от цяла България – от София, Троян, Плевен, Бойчиновци, Враца, Перник, Разлог, Стара Загора, Пловдив. Болшинството бяхме студенти във ВМЕИ, но имаше представители и на други висши учебни заведения – Софийски университет, Селскостопанска академия, Минно-геоложки институт. Най-младият участник беше на 19 години, най-възрастният на 26. Огледах момчетата – ядрото на групата бяхме 5-6 опитни планинари. За водач беше определен Хари (Харалампи Павлов), дългогодишен мой приятел и неизменен мой партньор в планините. Около дузина бяха, тези които имаха участия в походи до III категория и 7-8 бяха „новобранците“ – момчета с голямо желание, но без опит в планината. Какви ли изненади щяха да ни поднесат? После мислите ми се насочиха към времето – дали ще спре този дъжд, докато се движим към хижа „Рай“, дали ще имаме хубаво време през следващите дни? Уви! Дъждът не преследваше ежедневно по маршрута, съчетан понякога за „разнообразие“ със студен вятър и гъста мъгла. Би казал човек, че е краят на ноември, а не на май. До толкова свикнахме с дъжда, че сутрин правехме шеговити обзалагания в колко часа ще ни завали отново. Дори когато на 26 май осъмнахме с 20 см сняг, не се чудихме кой знае колко. Така си остана и до днес в спомените ни тази проява – „мокрия поход“. В интерес на истината през последните 3 дни не ни вали, дори виждахме и слънцето, но вече ни беше все едно.

Друг проблем по време на похода беше храната. В онези години на хижите не се предлагаше храна, освен бисквити, вафли и евентуално консерви. Туристите си носеха

всичко. Така беше и в нашия случай. По маршрута бяха предвидени две доставки, което означаваше, че трябва да носим храна за по 5-6 дни. След зареждане раниците тежаха по 25-26 кг, но бяхме млади и здрави тогава и се справяхме. Повече ни дразнеше еднообразието в асортимента. Храната ни се доставяше от „Студентски столове“ и включваше салам,

сирене, кашкавал, русенско варено, рибни консерви, лютеница и конфитюр от смокини. И това всеки ден в продължение на 15 дни. Е, понесохме и това, макар и с малко роптаене.

В по-голямата си част маршрутът ни от Калофер и хижа „Рай“ до пресичането на река Искър следваше старопланинското било. Отклонение направихме за хижа „Хайдушка

песен“, където поднесохме венец и се поклонихме пред паметника на Тодор Каблешков и другарите му. След това през хижа „Васильов“ се отправихме към река Костина, където почетохме паметта на други герои от Априлската епопея – Бенковски и неговите съратници. После се насочихме към хижа „Бенковски“ и билото на планината. След пресичането на Искър поехме към Врачанския Балкан.

Последната ни нощувка бе на хижа „Пършевица“. Вечерята не вървеше. Саламите и консервите ни бяха втръснали, хлябът бе корав като камък. Но пък настроението бе на ниво – вицове, шеги, песни. Умората бе изписана по лицата ни, заедно със задоволството, че се справихме с предизвикателството. „Браво, момчета, издържахме!“ – казвахме си наум. А може би трябваше да го кажа на глас. За 15-те дни на похода нямаше нито един инцидент и нито една конфликтна ситуация. Дори „новобранците“ се държаха мъжки през цялото време. Това беше най-големият ни успех.

На следващия ден (2 юни) беше последния ни преход до Околчица. Там се присъединихме към участниците от другия поход – „Козлодуй – Околчица“. Последва обичайният ритуал – рапорти на ръководителите, приветствия, слово, минута мълчание. Минутата, в която всеки от нас трябваше да си отговори – достоен ли е за саможертвата на героите, отдали живота си за свободата на България.

Закриване на похода. Очакваше ни автобуса за София. Очакваше ни юнската изпитна сесия ...

123 години от смъртта на Алеко Константинов

В ПАМЕТ НА ЩАСТЛИВЕЦА

На 11 май 2020 г. се навършиха 123 години от убийството на Алеко Константинов. Любимият патрон на Българския туристически съюз и на туристическата общност в България завеща на своите последователи искрената си обич към РОД, РОДИНА и

ПРИРОДА. Въпреки че посети едни от най-интересните места в Европа и през океана, Алеко не пропусна да опише със своето остро перо истинската действителност, техническия прогрес, прекрасната природа. За него най-свидното кътче земя е родната. Идеите му се помнят и следват от любителите на природата.

Въпреки карантината за COVID-19, на окъпания в слънце и със здравец притихнал гроб на Щастливеца в София, последователи на Алеко се поклониха и поднесоха цветя.

А славеят над гроба му огласи със звънките си трели вечното място за почивка на Щастливеца.

Дълбок поклон пред личността, живота и делата на Алеко.

Ваня Стоилова,
Комисия по история при БТС

На 11 (24) май 1897 г. Щастливеца е убит от засада край пазарджишкото село Радилово. Целта на покушението всъщност е неговият спътник Михаил Такев, адвокат и политик, който остава невредим.

Двамата, приятели и колеги от Демократическата партия, се срещат случайно в Пловдив на 8 май, където имат дела – по това време Щастливецът работи като адвокат. Такев кани писателя в родния си град Пещера, за да отпразнуват заедно празника на светите братя Кирил и Методий. Вечерта на 11-ти, на връщане от Пещера към Пазарджик, те се отбиват за кратка почивка в село Радилово, където са били и сутринта. Минуту след като напускат селото, им е устроена фаталната засада. Само дни след трагедията, заговорът се разплита. Подбудител на нападението се оказва кметът на село Радилово, Петър Минков. Причината е абсолютно прозаична – между жителите на Пещера и Радилово отдавна тлее вражда заради спорна гора и земя. Освен това кметът ненавижда Такев, тъй като са политически противници. Минков решава да се възползва от сгодния случай и да организира покушение срещу депутата.

Съдебният процес срещу престъпниците е от 3 до 7 ноември 1897 г. Убийците, радиловчаните Милош Топалов и Петър Салепов, заедно с кмета Петър Минков, са осъдени на смърт. Тъй като Салепов е непълнолетен, заменят смъртната му присъда с 15 години затвор. На 13 април 1898 г. Минков и Топалов са обесени в Пазарджик.

СПОМЕНИТЕ НА МИХАИЛ ТАКЕВ ЗА ПОСЛЕДНИТЕ МИГОВЕ НА ЩАСТЛИВЕЦА

Писани са само дни след убийството на Алеко Константинов и са публикувани във вестник „Знаме“.

Михаил Такев

„На 8 май отидох вечерта в Пловдив по защитата на един углавен процес пред Апелативен съд. В продължение на разговора ни Алеко ме помоли да взема и аз участие в защитата на неговия процес, което аз приех с благодарност. На 10 май, към 11.30 ч. преди обед, свършихме с процеса, резолюцията по който се отложи за 3 ч. следобед. В очакване на резолюцията, която твърде много интересуваше Алеко, отправихме се до с. Дермендере, където посетихме и няколко градини, между тях и тази на подполковник Савов, където ни подариха хубави розови букети. От Дермендере се завърнахме в Пловдив към 6,30 ч. вечерта, а в 8 ч., с вечерния трен,

потеглихме за Пазарджик. Още когато се съгласих да взема участие в неговия процес, му предложих, и той с удоволствие прие, да дойде и да прекара празника Св. Св. Кирил и Методий в Пещера.

В Пазарджик пристигнахме в 10 ч. вечерта на 10 май, а сутринта още в 6,30 ч. тръгнахме за Пещера с файтона на известния опитен и примерно честен файтонджия Тошо.

На пътя между Татар-Пазарджик и Пещера се намира с. Радилово, което отстои на около 6 км от Пещера и 14 км от Пазарджик.

Последната снимка на Алеко Константинов

По изричното желание на Алеко спряхме в това село и влязохме в кръчмата на добрия мой приятел Петър Вачков. Там намерихме между другите посетители още и Тодор Вачков, известен търговец на дървен материал и отличен мой приятел, както и кмета на селото, Минков. Щом влязохме в кръчмата на Петър Вачков, родом от това село, ни посрещна твърде любезно, като проводи дори дома да ни донесат хубава „зелена майска ракия“ да ни почерпи, и същевременно ни поръча по едно кафе. Ракията дойде и той ни почерпи по две чаши заедно с кмета Минков, който твърде любезно чукаше чашата си с нашите. Там стояхме около 15-20 минути, след това тръгнахме за Пещера.

В 8 ч. вече бяхме в Пещера, където на пътя ни за града срещнахме духовното шествие, което с хоругвите, духовенството, цялото ученическо и учителско тяло, придружени и от голямо множество народ, отиваше към новопостроеното V-то класно училище, където се отслужи водосвет по случай празника. Присъединихме се и ние към множеството и отидохме при училището, където се свети вода и се произнесе едно обстоятелствено словце от учителя Попов. След водосвета и през целия ден обикаляхме града, посетихме няколко от по-видните граждани.

Обядвахме у дома, дето след обяда приехме посещението на цялото пещерско учительство.

Към 2 часа следобед се отправихме към училището „Св. Димитър“, гдето учениците с учителите и учителките си начело бяха завили няколко плета хора. Пред зрелището на тази картина Алеко предложи щастливата идея да се извика фотограф, който да фотографира хубавата картина на хорото. Фотографът дойде и желанието на Алеко се удовлетвори. От тук потеглихме за V-то класното училище, където, по мое предложение, се сне една снимка от група приятели с Алеко начело.

Часът вече е 4.30 следобед. И понеже Алеко пожела да види как се празнува този ден и в Татар-Пазарджик, решихме да тръгнем за там. Приятелите, които ни придружаваха с кмета начело, пожелаха да ни изпратят извън града, до местността „Белча“, където те бяха приготвили хубава закуска. На това място останахме цели 4 часа, до 8.30 ч. вечерта, сред песни и весели разговори. През всичкото това време Алеко бе извънредно доволен и не намираше думи, с които да благодари на пещерските приятели за техния толкова любезен прием.

Към 8.30 ч. вечерта тръгнахме, придружени и от пещерския гражданин Васил Томов, за Татар-Пазарджик. Към 9 ч. ние вече бяхме в с. Радилово, където, също по изричното желание на Алеко да прием по едно кафе, влязохме в същата кръчма, в която се бяхме отбили и заранта, т.е. в кръчмата на Петър Вачков, макар Васил Томов да настояваше да не се отбиваме в това село сега, по причина на напреднало време. Там останахме около половин час и пихме по една чаша вино заедно с присъстващите селяни, които тутакси след нас влязоха с гайда начело в кръчмата. Там бе и кметът Минков, с когото, както аз, така и Алеко, чукахме чашките си и любезно разговаряхме. След най-благоспожелания и „На добър час“ ние тръгнахме за Татар-Пазарджик.

На около 1 км вън от селото се разговорихме с него върху характера на българина и чувствата на нашия селянин, в които той не се съмняваше. „Такъв е нашият българин, каза той, кажи му две искрени сладки думи и той е целият твой.“ След това и двамата задряхме. Така пътувахме до тогава, докато внезапно чух един силен пушечен залп, който ме разбуди и стресна. В това време Алеко падна на моите колени, като могъл да каже, по думите на другаря ни Васил Томов, само думите: „Ах, убиха ме!“ Аз си обърнах главата по направление на изстрелите, в това време се хвърли още един отделен изстрел, на разстояние от около 25 крачки, огънят на който бе отправен право в лицето ми, а куршумът замина над главите ни.

Щом се сетих, че това е една убийствена засада, поставена с цел да ни избие, аз извиках: „Лягайте, че ни избиха!“, а на файтонджията: „Карай в кариер, Тошо, че ще ни избият!“ Томов и аз се наведохме над тялото на Алеко, което вече лежеше над моите и Томовите колени. Файтонът летеше из пътя с риск да се преобърне и скоро се намерихме около пазарджишката железопътна станция. Там, находящи се вече вън от опасността, аз се изправих и поканих Алеко и той да се изправи. На неколкото ми поканване, като той не се обади, отведнъж се породих мисълта, дали той не е убит. И понеже най-деликатните органи се намират в главата, аз попипах навсякъде из главата му, дали няма някоя рана. За мое щастие оказа се, че главата му е здрава. Обаче Алеко при все това продължаваше да мълчи. Опитавме се двамата с Томов да го повдигнем от коленете си, обаче що да видим, той вече бе неподвижен труп.

Стреснат от ужаса, който ми причини самата мисъл, че Алеко е мъртъв, аз заповядах на файтонджията да кара колата право в къщата на прокурора. В 10.30 ч. ние вече бяхме пред дома на прокурора, който на нашето потропване излезе, и след като му описахме в общи черти начина и мястото на извършеното злодеяние, още там каза, че авторът е радиловският кмет, за арестуването на когото тутакси щял да се разпорежи, като добави да отведем ние тялото в болницата. Отведохме тялото в околната болница, където след няколко минути пристигна лекарят и констатира, че смъртта е била моментална. Още няколко подробности. На колата стояхме така: Алеко – отляво, аз – отдясно, Васил Томов насреща ни. Залпът се хвърли от лявата ни страна, и, според констатираните от съдебното следствие факти, един куршум е ударил в желязото, което крепи гюрука,

когато е вдигнат, направил е рикошет, преминал е през кожата и платното на гюрука, и се е забил в лявата страна на Алеко, между 3 – 4 ребра, счупил едното от тях и от натиска на счупеното ребро се е спукало сърцето и е изтекла кръвта. Куршумът преминал под кожата, излязъл на дясната страна и там под ризата, без да пробие и нея, се спрял. Куршумът се намери до самата рана на дясната страна. В раната се намериха още 3 парчета куршум и няколко откъслеци от сукно.

От лявата страна гюрукът на файтона има 4 дупки, от които 2 големи и 2 по-малки – всички произведени от изстрели.

Също е ранен и един от конете в задната част.

Още в същата вечер прокурорът отишъл на телеграфната станция да заповяда на пещерския околийски началник да арестува кмета на с. Радилово, обаче телеграфната станция е била затворена. Тогава заповядал на полицията да изпрати стражар в Пещера да предаде тази заповед, но и стражарят не отишъл тутакси, а чак на заранта. Началникът на Пещера отишъл в Радилово, обаче не арестувал кмета, а е извършил това, когато прокурорът и следователят са отишли в Радилово същата вечер.“

Михаил Такев, м. май 1897 г.

22 април – Международен ден на Земята

ЛЮБОПИТНИ ГЕОГРАФСКИ ОБЕКТИ

1. Пещерите Уайтомо, Нова Зеландия

Пещерите Уайтомо в новозеландския район Уайкато са доста интересни. Тук можете да наблюдавате сложни натрупвания от варовик и причудливи тунели, създадени преди много векове. Но това, което ги прави наистина уникални и си струва да се видят, са техните „обитатели“ - светулките. Те са хиляди и се струпват по техните сводове, като създават ефект на „звездно небе“.

2. Езерото Ретба, Сенегал

Живописните природни забележителности на Сенегал са много. Но това, което определено си заслужава вниманието, е мистериозното „розово езеро“ Ретба - едно от най-красивите места на Земята. Изглежда точно като снимка от детска книга - снежнобели брегове и розова вода. Такъв необичаен цвят му придават древни цианобактерии, които живеят в соленото езеро.

Достъпът до езерото Ретба е лесен – то е само на 30 км от сенегалската столица Дакар.

3. Драконовите дървета на остров Сокотра, Йемен

Ако носите в себе си духа на Индиана Джоунс, който обича да се разхожда по разни неизследвани земи, ето ви едно от най-необичайните места в Йемен - остров Сокотра.

Тук фантазията ви може да се развихри от отделяния дървесен сок, който е с яркочервен цвят. След като направите разрез в кората, можете да видите как

Драконовото дърво започва да „кърви“.

По-рано такива дървета имало на Канарските острови, но поради активното събиране на ценната червена смола броят им значително намалял.

4. Пещерата Шондонг, Виетнам

Разположена във виетнамската провинция Куангбин, пещерата Шондонг се счита

за най-голямата в света. Тук можете да видите проходи с височина до 200 и широчина до 150 метра.

Освен това пътешествениците се възхищават на подземната река, както и от растенията под отворите в сводовете, през които слънчевата

светлина прониква навътре.

Тази пещера се намира в Националния парк „Фонгня Кебанг“.

5. Соленото езеро Уюни, Боливия

Едно от най-необикновените места в света е пресъхналото солено езеро Уюни в Боливия. Това е една от природните перли на страната.

В дъждовния сезон то се превръща в истинско чудо на природата. Покрита с тънък слой вода, солената повърхност тогава е най-голямото естествено огледало в света. В хубав ден това „огледало“ отразява ясното боливийско небе и става идеален фон за снимка.

Местните жители твърдят, че най-доброто време за посещение на соленото блато е февруари, но това уникално място е много красиво също през пролетта и есента.

6. Светещата вода на Малдивите

Всички знаят, че Малдивите са райско място, но малцина се досещат за още една тяхна красива забележителност. Там уникално „звездно небе“ се появява направо в океана! Това се дължи на луминесцентния планктон, който обитава водите на остров Ваадху. Обикновено той започва да свети в определени моменти – например по време на нощния прибой. Но тогава е по-добре туристите да не влизат във водата, защото фитопланктонът отделя токсични вещества.

7. Цветните дюни в парка „Ласен“, САЩ

Тази многоцветна геоложка формация отдавна си е спечелила славата на едно от най-красивите места в света. Дюните са разположени до конуса на древен спящ вулкан на територията на Националния вулканичен парк „Ласен“.

Необичайният им цвят се е появил поради окисляването на пепелта, която се посипвала върху потоците лава по време на изригването.

8. Гейзерът „Флай“, САЩ

Американският континент е богат на природни ресурси и затова изобилства с необичайни места.

Би било по-правилно да наречем изкуствения гейзер Fly постоянен термален извор, защото един от признаците на гейзерите обикновено е непостоянството. Конкретно гейзерът „Флай“ се е появил в резултат от човешка дейност. Преди време тук

сондирали за кладенец, а след като той пресъхнал, под земята започнали природни реакции, които довели до образуването на гейзера.

9. Пътят на великаните, Ирландия

Тази ирландска забележителност също се е образувала чрез вулканична намеса. Поради изригване, преди векове тук се появили 40 хиляди основи на базалтови колони, които постепенно чезнат в морето, сякаш са стъпала, предназначени за истински великани.

Велимир Христанов

6 май – Гергьовден

ДЕНЯТ НА СВЕТИ ГЕОРГИ

На 6 май християните честват Свети Георги Победоносец. Този ден е и Денят на храбростта и на българската армия. Св. Георги се смята за воин, защитник и покровител на овчарите и добитъка им.

Той е изобразяван на кон, убивайки ламя. Легендата разказва, че убивайки ламята, Свети Георги отключва изворите и влагата.

Празникът е много древен и до днес няма яснота за неговия произход. Според някои автори той идва от тракийско време, според други е със славянски произход, а има и хипотеза, че е съществувал по времето на прабългарите от Азия.

В миналото годината се е делила на два цикъла: от деня на Свети Георги до деня на Свети Димитър през октомври и от Димитровден до Гергьовден. На този ден овчарите, които обикновено били наемани за лятото до края на октомври, излизали със своите стада. Жените и децата рано сутрин събират диви цветя, с които украсяват прозорците и вратите на къщата.

В миналото хората вярвали, че на този ден може да се отнеме плодородието и за да се предпазят, те поставяли през нощта на входа на къщите шепа сол (на сутринта тя се слагала в яденето на овцете и на колана на жените), и рано сутринта мъжете бързали да заровят в нивата червено великденско яйце.

Повсеместно на Гергьовден се правят люлки. Те се връзват на високо разлистено дърво и момците люлеят момите. От особено значение на Гергьовден е утринната роса. Традицията повелява, че ако се освежиш с нея, тогава през цялата година ще бъдеш здрав. Дъждът, който вали на този ден, се цени като злато.

Празникът е свързан с богата трапеза. Домакинята приготвя специален обреден хляб. В чест на Св. Георги във всеки дом се коли агне. Кожата му се дарява на църковния храм. Традиционното ястие на празничната трапеза е печено агне и агнешка дроб сърма. На масата се леят вино и песни. Цял ден се играят т.нар. „гергьовденски хора”. Те се водят или от най-добрият овчар, или от бременна жена със зелено клонче в ръка. Както и на Еньовден, така и рано сутринта на Гергьовден, се смята, че билките имат целебна сила.

Гергьовден е също празник на Българската армия. На този ден по традиция се освещават военните знамена и има парад на военна техника и авиация на площад „Александър Батенберг” в столицата.

Конкурс по повод 125 години организиран туризъм

МНОГО ГОДИНИ МИНАХА, НО ТУРИЗМЪТ ОСТАНА В ДУШАТА МИ

Повдигнахте самочувствието и амбицията ми, след като прочетох поканата ви за участие в конкурс за първото преживяване в планината. Развълнувах се. Върнахте ме години назад, в детството ми.

Родена съм на 21 април 1938 г. на Велики четвъртък. Когато бях ученичка в 8 клас (шестнадесет годишна) по физика изучавахме състава на стъклото и изработването на стъклени изделия. Учителката по физика ни каза, че ще ни води в завода за стъкло в гр. Сливен, а след това ще посетим местността Сините камъни. Много се зарадвах. Моите родители имаха приятели в Сливен и често се договаряха: “В неделя ще отидем на Сините камъни.” Уведомих ги, че и ние от

училище ще ходим на Сините камъни. Позагледах ме, усмихнах се и казаха: “Веселите ходим на ресторант “Сините камъни”, а вие сигурно ще отидете на скалите.” И това беше първото ми изкачване в планината. Имах чувството, че от време на време политам нагоре. Когато се върнахме, разказах на родителите си какво видяхме в завода и какво чувство изпитах в планината.

Бях 17-18 годишна, когато тръгнахме на екскурзия из Стара планина. От гр. Шипка, манастира и оттам до връх Шипка. Минахме край заслонче, пихме чай.

Много години минаха, но туризмът остана в душата ми.

Омъжих се. Със съпругът ми работехме в МОК „Горубсо“- гр.Златоград. Туризмът ни продължи в Родопите. В Златоград живяхме 21 години. Няколко семейства станахме група. Обхождахме района до границата. За по-далечните места отивахме с колите, паркирахме ги и започваше изкачването. На Пампорово „Горубсо“ имаше хижа. Оттам тръгвахме – Рожен - Роженски манастир. Изкачвахме върхове. Родопите обхождахме от край до край.

Прибрахме се в гр. Айтос през 1980 г. Съпругът ми почина. Не можах да се разделя с туризма. Продължих с многобройни походи из Пирин – хижа “Пирин“, хижа „Синаница“, хижа „Тевното езеро“. Многобройни преходи и незабравими спомени.

До Рилските езера съм стигала пет пъти от различни места. Последното беше до хижа „Пионерска“ и оттам с лифта до хижа „Рилски езера“.

Казвах си „Тялото ми е в Айтос, но душата ми е на Рилски езера“.

Връх Мусала също съм го изкачвала пет пъти. Последно през 2018 г. послучай 80-годишнината ми. Когато реших да си направя снимка за спомен, още четири колежки се втурнаха за обща снимка. Аз съм тази в средата с нахлупената шапка.

И така от Петрич, Гоцев връх до Силистра и от Видин до Странджа планина, успях да обходя доста туристически обекти.

Награждавана съм със сребърна и златна значка от Националното движение „Опознай България – 100 национални туристически обекта и през 2018 г. със значка „Отличник на БТС“ за активна туристическа дейност.

Затова, че стигнах достолепните 82 години се чувствам щастлива и силна. Имам внуци и правнуци. Те също практикуват туризъм.

Написах всичко това, за да се знае колко щастлив може да бъде всеки човек, който обича туризма.

Василка Костова,
член на ТД „Чудни скали“, гр. Айтос

Конкурс за най-интересна снимка на туристическа тематика

Представители на Скаутския туристически клуб – Габрово, в Националния поход през август 2012 г. по маршрута от Габровския Соколски манастир до връх Шипка, организиран по повод 135-ата годишнина от Шипченската епопея.

Христо Мандев

През 1982 г. като планински водач към ТД „Сотир Зринов“ сега ТД „Камъка“ – Горна Оряховица, на 28 януари при минус 15 градуса изкачихме връх Мусала. Това е старият заслон „Леденото Езеро“, където по-късно, след смъртта на Христо Праданов, бе сглобен заслон „Еверест“.

Христо Крачков,
заслужил турист
ветеран

24 май – Ден на българската просвета и култура и на славянската писменост

През 2020 година се навършват 170 години от рождението на Иван Вазов – първият председател на туристическо дружество

КЪМ ПРИРОДАТА

Поклон на теб, природо, създанье
необятно
на твоя свод лазурен, на твойто слънце
златно,
на твойта вечна младост и вечна красота,
на всичко, що е в тебе божествено и
тайно,
невидимо, кат бога, велико и безкрайно
и равно с вечността;

на всичко, що те пълни, и движи, и
вълнува,
що пей, що шушне страстно, въздиша ил
празнува —
от дъха на зефира до буйний аквилон,
от бялото кокиче — дете на снеговете,
до бора исполински — връстник на
вековете —
поклон, сега поклон!

В часа, когато пролет с дъха си те съгрява
—
с зари, с цветя, с зелено те кичи,
подмладява;
в часа, когато — светла — личиш на
божество,
кат странник някой скитен, кого шумът
довлече,
аз ида с възхищение да гледам отдалече
на твойто тържество;

да гледам и да гълтам въздуха,
светлината,
разляни в твойте доли, в горите, в
небесата,
и в моите гърди фаща кръв нова да търчи,
и моя глас внезапно на устни ми замира,
и мойто сърце става на някаква си лира
готова да звучи.

И как си ти прекрасна! Как смайваш и
пленияваш и с блясъка си чудни очите
заслепяваш!
Небето ти е пълно с зари, с звезди,
слънца,
дъбравите със химни, въздухът с аромати,
де ляствичките стрелят песните си
фъркати
и пеещи крилца.

Теб всяка пролет нова с труфила нови
кичи,
размесени със рози, със здравец и кокиче,
кат млада годеница, що готвят за венец,
и твоето девство чисто се вечно
подновява,
и твоят празник брачен без край се
продължава — и няма той конец.

И сводът син, прозрачный е твоето було
бело и слънцето — брилянтът, що грей на
твоето чело,
във облаците леки са твоите мечти,
въздишките ти страстни са в шъпота
зефирни,
в росицата кристална са твоите подирни
девически сълзи.

Но ти си вечно млада и с таз усмивка ясна
пребъдваш безконечно чаровна и
прекрасна,
и никой твоето було небесно не сбърчи,
и пятно йоще няма въз твоята чиста
дреха,
и бурите всемирни една лъча не зеха
от твоите лъчи.

И цял порой столетъя въз теб, кат сън
минали,
една седина, бръчка не са ти йоще дали,
нито листце свалиха от красний ти венец,
и ти си пак тъй нова и свежа и богата,
като че вчера йоще излезе из ръката
на вечния творец.

И само човекът — създание разбито,
препълнено със грижи, от страстите
надвито,
час мирен не нахожда въз теб да фърли
взор,

да дъхне твойта свежест и тишина, и
сладост —
участие да земе в нетленната ти радост
и празничния хор.

Защо е той осъден на тоя подвиг мъчен —
във тебе да живее, от теб да е разлъчен?
В свобода да е пуснат, а в робство да
копней?
Възтокът и зората му нищо не обаждат,
кога цветята никнат и песните се раждат,
той чезне и немей.

Защо той — бог и червяк — дете на
суетата,
един в света не може да люби красотата,
пространството безкрайно, хармонията,
мирът?
И с умилиени очи, с душа и сърце мирни:
Благодаря! да каже на хаоса ефирни,
де мирове трептят?

Защо ръждата тленна от теб да
предпочита —
и своите дрипи жалки — от твойта дреха
сшита
с лъчи, с дъга, с смарагди, с румянец и
злато?
И звънът на среброто или на железата —
от твойта песен чудна разляна в небесата:
Защо? Защо? Защо?

Но ти, природо вечна, духа ми не
огряваш,
на тоз въпрос безумен бръз отговор не
даваш:
и ти сама си даже загадка зарад нас!
На нашите съмнения и лутане несвясно
ти отговаряш само с едно величие ясно,
кат някой сфинкс без глас!

И нашите страдания, и радости, и вопли
мира ти не смущават и туй що нази
чопли,
вълнува, мъчи, губи, не бърчи твоя лик;
ти само се любуваш на хубостта си вечна
и гаче тихо чакаш, щастлива и безпечна,
невидим годеник!

И аз скиталец бледен, изникнал без

причина,
и пак така увяхнал — аз скоро ще замина
кат гост неканен, тъмен, о, дивно
естество!

И сред шума, песните — подобно
вековете —

безследно ще изчезна, без някой да ме
сети
в туй вечно тържество!

Пловдив, 14 март 1882 г.

СВЕТЪЛ СПОМЕН ОТ 1980 Г.

На Георги Любенов - Галата

Той бе спасител в курса за водачи,
до него Стефчо, малкият юнак.
След преходите, всеки ден що крачим,
от утрото, понякога до мрак,

дръвца ни трябват, Галата не чака,
с юначето се връща с наръч той
и литват рой светулчици във мрака...
Така го помня - приказен герой!

За тях разказвах после на децата,
които водех в родни планини,
те слушаха и тупкаха сърцата
на малките туристи в трудни дни.

Скъп спомен Галата за нас оставя,
скъп спомен, неподвластен на забрава.

НА ХИЖА „АЛПИНИСТ“

На групата на Величко

Покани ме Йонко, извиках „ура“,
в неделята бяхме над нея,
но първо разходка в надречна гора,
над бездни очите се реят...

Тук силна вода е дълбала скали
милиони, милиарди години...
Гнезда още има на волни орли,
кръжащи в просторите сини.

Монаси живели далеч от света,
от алчност, омраза, поквара,
но примерът техен и днес е в прахта,
че жив е все още в нас звярът.

Отравяме всичко във земния рай,
щом звяр не прогоним, очаква ни Край!

Иван Кънчев, учител пенсионер

НАРИСУВАН СЪН

Мръква се и в теменужената пазва на
гората,
сред ухание на диви ягоди и билки,
дълбок целебен мир обгръща планината
и в меки губери от мъх пътеките
притихват.

Словата на скрити тайни потоците
нашепват
в приспивна песен за хайдути и за
самодиви
и в нощен танц със вятъра листата се
навеждат
към букет от дъхав здравец в усойните
долини.

Светулките се гонят из некосените
поляни,
щурци на възбог в мрака вечерен се
надсвирват —
те в една прочувствена мелодия
извайват
за споделена обич най-съкровенията
молитва.

Посестрими звезди в планинското небе
будуват,
с покой нощта довеждат и смирен лесът
заспива,
а морни птици във високите гнезда
сънуват,

как с пелена от нежност Луната ги
завива.

НАСТРОЕНИЕ

Озелених на зелени облаци полата си
и станах зеленоока
от най-зеленото багрило в тревите.
Гората ме окъпа в зелени потоци
и зелено листо избрах за чадър,
да ухаят на билки косите ми.
Пътека от мъх ме поведе нагоре,
към зеленото било на гледките,

да се втурна с очи подир ятото
и поисках боса в росата да стъпя,
и ръце да заровя
в зелените преспи на лятото.

**Василка Петрова,
сопрано в хор „Планинска песен –
Филип Аврамов”**

ПРИРОДЕН КРЪГОВРАТ

И някъде там, уж по средата на нищото, когато устните ти докоснат студа, и с върха на езика си усетиш как бие сърцето ти...

Отново в редицата. Вървим и се смеем. Очите ни се докосват. Едно сме. Не, две. Не, хиляди. Играем си на хора. Хора, които все още вярват в доброто. Които не са изгубили надеждата. Които вярват, че са все още деца...

А децата ни тичат наоколо. Стъпват в нашите следи, сливат се с нас, бързат да станат големи, да ни заприличат...

Нищо не е такова, каквото изглежда. И сега аз не вървя в редицата. Всъщност крача встрани, за да проверя докъде се простира тази жива верига...

Бяло и зелено се редуват. Всичко е в скреж. Планината се е сгушила в сивкавата мъгла, отпуснала е дланите си настрани, и между пръстите и се прокрадва шум от пърхане на криле. Очите ми са стъкла, които някой грижливо е изчистил рано сутрин, държейки цигара в премръзналата си ръка.

Някои пушат. Димът от цигарата изчезва още с всмукването. Дърветата попиват всичко - и умората, и веселието. Те не са невидими и често стават обект на нашите фантазии... Но димът от цигара... Димът не излиза от устата, студено му е, седи си вътре в човека и не иска да вреди на гората. Ако някой случайно го изпусне, още едва показал се, той бива подеман от студа и попит от сивкавата мъгла...

Бялото е далеч. На стотици крачки от нас, но това не ни плаши, защото ние не сме двама, не сме трима. Ние сме хиляди. И аз съм настрани. Виждам хилядите очи, които хвърлят погледи в различни посоки. Един вече е долу и краката му са стоплени. Друг е сгушен до любимия човек. Трети се опитва да забави своя ход, да върне стъпките си назад, да спре надпреварата на децата, да задържи доброто в очите ни...

Планината се помръдва едва и изпуска пара. Комините ѝ са хилядите дървета, които пушат, правят сиви кръгове, които политат нагоре към бялото на заскрежените облаци. Като фабрика, в която всеки знае мястото си. Без да се сърди.
И аз като децата бързам да се върна, бързам да стопля дъха си и свивам ръцете си в юмрук.

Бялото тича след влака, клоните на дърветата са неподвижни, не ни махат за сбогом, защото знаят, че скоро пак ще се върнем...

Дора Петрова

100 национални туристически обекта

№ 82 А КЪЩА-МУЗЕЙ „ЕЛИН ПЕЛИН“

Родната къща на Елин Пелин в с. Байлово, община Горна Малина, през 1979 г. е обявена за паметник на културата от национално значение.

Къщата е построена в годините преди Освобождението, а частта, в която днес се помещава музейната експозиция, е пристроена от брата на Елин Пелин - Христо. В приземния етаж бащата на писателя – Йото Варджията, е организирал и поддържал със собствени средства първото училище в селото.

Имотът е дарен от наследниците на известния разказвач на държавата и къщата е изцяло реставрирана през 1977 година по повод 100-годишнината от рождението на Елин Пелин. Тогава е изграден и Дом-паметникът в

центъра на селото, в който е разположена документалната експозиция, посветена на живота и творческия път на големия български писател. В Дом-паметника се помещава богатата библиотека на читалище „Елин Пелин – 1922” с над 13 400 тома. В сградата има киносалон със 185 места, малки зали и гримьорни, музейна експозиция „Живот и творчество на Елин Пелин”, която се посещава от туристи от страната и чужбина.

Битовата експозиция с оригинални предмети пресъздава обстановка от края на XIX и началото на XX век и атмосферата, в която е отраснал и създал първите си произведения Елин Пелин.

Посетителите могат да видят стаята с негови лични вещи от времето, когато е бил учител в родното си село. В нея той създава първите си разкази – „Ветрената мелница“, „Напаст божия“, „Изкушение“, „Гост“, „Пролетна измама“ и др.

В преддверието на къщата са изложени два портрета – на

бащата на Елин Пелин и най-сполучливият маслен портрет на писателя, дело на художника Сергей Ивойлов. В помещението, наречено „в кащи“, са подредени предмети от селския бит, но най-впечатляващ е иконостасът с икона на Свети Мина, който е изработен от бащата на писателя. В големия двор на къщата има орех, който е връстник на Елин Пелин.

От 7 декември 1987 г. музейната сбирка в с. Байлово е обявена за Къща-музей „Елин Пелин“ – филиал на Националния литературен музей.

РАБОТНО ВРЕМЕ: вторник – събота

09:00 - 12:30 часа

14:00 - 18:00 часа

ПОЧИВНИ ДНИ: неделя и понеделник

Маршрути

КРЪГОЗОРЪТ ОТ ГОЦЕВ ВРЪХ - ПЪРВЕНЕЦА НА СЛАВЯНКА

Трудно се намират думи, за да се изрази възхищението от величествената гледка, която се открива от Гоцев връх (2212 м) към всички посоки. Кръгозорът е

изключително обширен, тъй като най-близките двухилядници на съседните на Славянка планини отстоят на сравнително далечно разстояние оттук – връх Ореляк (2099 м) в Пирин е на 24 км по въздушна линия, връх Радомир (2029 м) в Беласица на 42 км, връх Св. Илия (2232 м) в Боздаг

(Фалакро) в Гърция е на 44 км по въздушна линия.

Най-впечатляващ е погледът на север – вниманието приковават десетките алпийски върхове на легендарния Пирин, забили чела в небесната синева. Особено се откроява внушителното Каменишко било с красавеця връх Каменица – 5-и по височина в Пирин – а вдясно високите над 2600 м върхове Ченгелчал, Демирчал и Хлебен. По-наблизо самотно се издига най-южният двухилядник в Пирин – връх Ореляк. Зад всички тях показват челата си първенецът на Пирин – връх Вихрен, и вляво от него красивата Синаница. Най-далеч на хоризонта бледо се синее Рила – по-точно алпийските върхове на Източна Рила – при ясно време се откроява и връх Мусала, първенецът на България и на Балканския полуостров.

Най-близо в северна посока се проследява гористият Южен Пирин с постепенното му снишаване към Парилския проход, където е границата между Пирин и Славянка.

На североизток като развълнувано море се простират необятните Родопи с десетки гористи върхове, била и долини. При хубаво време и внимателно наблюдение на около 85-90 км по въздушна линия се извисяват най-личните върхове на Родопите – Голям Персенк (2091 м) и Голям Перелик (2191 м).

Най-близо в източна посока задържа вниманието ниската крайгранична планина Стъргач, която със своето голямо биоразнообразие (отнася се повече за растителността, особено тревна) наистина съперничи на Славянка.

С голямо любопитство и интерес се наблюдават планините в Северна Гърция. На изток-югоизток се извисява мраморната снага на Боздаг (Фалакро), на югоизток Черна гора и Сминица (Меникион), а на юг Шарлия (Вронду). Те са северна преграда на

плодородните Серско и Драмско полета. На юг от тези полета впечатлява планината Пангея (старото ѝ име е българско, Кушиница) и именно тя спира погледа от Славянка към Бяло море. При добра видимост на юг и югоизток на хоризонта се очертават и планините на Халкидическия полуостров и на остров Тасос.

Добрите познавачи на историята на този край с голямо вълнение задържат погледа си наблизко в южна посока между планините Черна гора и Шарлия, където съществуваше някога българското село Баница, Серско. Тук в неравен бой с турска потеря в началото на май 1903 г. намира смъртта си прославеният революционер, безкористният водач на националноосвободителното движение на Македония и Одринско против османското иго Гоце Делчев. И затова най-високият връх на Славянка получи името на Гоце – символично сравнение с висотата на патриотичните идеали на безсмъртния революционер.

Незабравима е гледката в югозападна посока. Наблизко в обширно долинно разширение, наподобяващо котловина, между планините Славянка, Шарлия – Вронду) и Сенгелъова се бележат къщите на будното по време на Възраждането българско село Крушово (сега в гръцка територия с име Ахладохори). В същата посока по-далеч голямо гръцко селище задържа погледа. Това е гръцкият град Сидерокастрон (в миналото Демирхисар),където през октомври 1916 г., по време на Първата световна война, загива на фронта подпоручик Димчо Дебелянов – най-нежният лирик в българската поезия.

В тази посока при ясно време може да се види на хоризонта Олимп планина в Гърция – втора по големина на Балканския полуостров. На по-преден план се открояват Богданска планина и Круша планина, а в западна посока доста високи планини (Кожух и др.) на границата между Гърция и Македония.

Понякога при определена видимост и разположение на облаците и при определен ъгъл на падане на слънчевите лъчи проблясват водите на голямото Бутковско езеро (Бутковския гьол), простиращо се в гръцка територия, в североизточното подножие на Круша планина.

Най-забележителна в западна посока е крайграничната планина Беласица, отскоро обявена за природен парк, а по-наблизко е Сенгелъова планина (в гръцка територия), която граничи със Славянка.

Цяла поредица от планини в северозападна посока се наблюдават от Гоцев връх - Огражден, Малешевска планина, Влахина и Осогово, а при ясно време и добра видимост далеч на хоризонта в Македония се вижда и известната и много висока Шар планина (2709 м).

На преден план в тази посока между Пирин и долината на р. Струма се бележат прочутите Мелнишки пирамиди, както и обновеният и все по-утвърждаващ се курорт – гр. Сандански.

От Гоцев връх се виждат около 21-22 планини в България, Гърция и Македония, голяма част от тях крайгранични. Малко са планинските върхове в България с такава всеобхватна видимост, както от Гоцев връх.

Най-подходящото време, за да сте сигурни, че до голяма степен ще наблюдавате описаната панорама от Гоцев връх, е през септември и октомври, когато е най-чиста

атмосферата. Но непременно да сте на върха между 7 и 8 часа сутринта. Ето как – ношувате в хижа „Извора“, потегляте в 5 часа и 30 минути с високопроходимо превозно средство и към 6 часа – 6 часа и 10 минути пристигате на местността Ливада. Оттук пеша за около 1 час и 25 минути сте на Гоцев връх.

Атанас Панчалиев, гр. Гоце Делчев

Дестинации

ИСТОРИЧЕСКИЯТ ТУРИСТИЧЕСКИ СВИЩОВ

Свищов не е особено известен като туристическа дестинация в България – и това е съвсем несправедливо. Особено, когато става дума за познавателен исторически туризъм, защото градът е един от най-възрожденските градове на България от XIX век.

Какво можете да видите в Свищов?

Катедралната църква „Св. Троица“

Тя е построена през 1867 г. от майстор Колю Фичето и до днес е може би най-известната архитектурна доминанта на града. В „Св. Троица“ прочутият ни възрожденски архитект свързва по оригинален начин надлъжния корпус на църквата с купола - тази връзка е стара негова професионална идея. Постига това, като поставя високи колони с малък диаметър, които делят корпуса на три кораба. Екстериорът на църквата е изцяло оформен в типичен възрожденски стил.

Къща-музей „Алеко Константинов“

Идеята за къща-музей на големия български писател се появява през 1911 г., но историческите перипетии прекъсват реализацията на този замисъл. След войните, през 1919 г. свищовлии образуват инициативен комитет за превръщането на родния дом на Алеко Константинов в къща-музей. Освен вещи на Щастливеца и на неговия род там се експонират етнографски и исторически артефакти. Много граждани участват в попълването на музейната сбирка. Така на 15 май 1926 г. се извършва тържественото откриване. Това е един от малкото държавни музеи до 1944 г. От 1979 г. домът на писателя придобива статут на мемориален музей.

На втория етаж са възстановени обзавеждането и атмосферата на богатия търговски дом – бащата на Алеко бил заможен търговец. Къщата е свързана и с любопитен исторически факт – тук два пъти е отсядал руският император Александър II, „Царят Освободител“, по време на Руско-турската освободителна война от 1877-

1878 г. Също така е интересно и обстоятелството, че именно тук е било разположено първото административно управление в България под ръководството

на видния възрожденски деец Найдено Геров. В това управление работи като писар и 14-годишният Алеко Константинов.

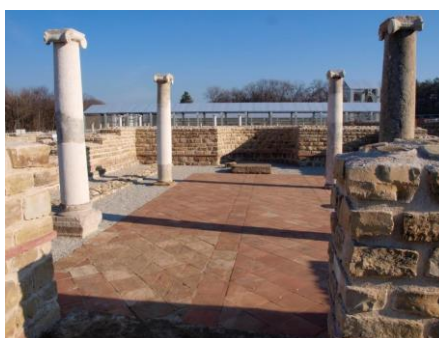
Домът е обзаведен с автентична виенска мебелировка от тогавашната епоха. Тук се пази и уникален експонат – в стъкленница със специален разтвор е поставено сърцето на писателя, пробито от фаталния куршум, който слага край на живота му.

Независимо от липсата на туристическа популярност над 8 хиляди души всяка година посещават къщата-музей на Алеко Константинов в родния му град.

Римският военен лагер и ранновизантийски град Нове

Тази историческа местност се намира на 3 километра от града. Археологическите изследвания тук започват през 1960 г. с участието на български и полски учени.

Римският военен лагер е във вид на правоъгълник с размери 494 на 365 метра, по-късно се разширява и приема формата на петоъгълник. В началото бил защитаван от земен вал с дървени кули на разстояние 41 метра една от друга. По време на войните на император Траян срещу даките земленият насип бил заменен с каменни стени. По този начин лагерът се превърнал в истинска крепост, а сетне и в късен античен град – независимо от запазените му предимно военни функции.

В центъра е разположена една от най-големите военни болници, открити на територията на Римската империя, която заемала площ от 6000 кв.м. Разкопани са и останките на войнишката баня със съблекални, басейни за вода с различна температура и акведуктна система за водоснабдяване.

Това бил основният лагер на римския Първи италиански легион; другата му база е била при град Секстагинта Приста до днешния град Русе. Легионът е основан през 66 г. от Нерон и разпуснат през 476 г., което съвпада с официално приетия от историците край на Римската империя. Независимо от това някои изследователи смятат, че той е изпълнявал функциите си още близо цял век, служейки за защита на Източната Римска империя – Византия, срещу варварските нашествия.

Предполага се, че император Траян е бил особено щедър към гарнизона на Нове в знак на благодарност за участието на тукашните легионери в покоряването на Дакия. Това обяснява и по-късното му разрастване до град.

Но историческите забележителности на Свищов не се ограничават само с изброените обекти. Тук се намират още Първото българско читалище „Еленка и Кирил Д. Аврамови“, манастирите „Свети апостоли Петър и Павел“ и „Покров Богородичен“, местността Паметниците с различни надгробни знаци в чест на руските воители, които първи загинали на българска земя по време на Освобождението през 1877 г., крепостните развалини „Калето“ и др.

Любомир Атанасов

Алпинизъм

20 АПРИЛ 1984 ГОДИНА! ЧАСЪТ Е 18.15

Един българин развява родния трибагреник на 8848 метра. Най-високата точка на планетата. Там, където Земята подава ръка на Небето. Този човек се казва Христо Проданов. По професия е инженер, по призвание – алпинист:

- Изкачил е 80 % от съществуващите у нас алпийски обекти (450);
- Осъществил е 35 премиерни скални маршрута;
- В Алпите и Кавказ е изкачил най-трудните катерачни обекти;
- Стъпил е 12 пъти на 5 седемхилядника (най-много от българските алпинисти);
- Първият българин, стъпил на осемхилядник (Лхотце – 1981 г.);
- Първият българин, стъпил на „Покрива на света” – на Еверест и то на днешния ден.

ДЪРЖАВНИ ОТЛИЧИЯ НА ХРИСТО ПРОДАНОВ

А. ПОЧЕТНИ ЗВАНИЯ

ГЕРОЙ НА НАРОДНА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Удостоен през 1984 г. за изкачването на връх Еверест - 8848 м.

ОРДЕН ГЕОРГИ ДИМИТРОВ

Връчва се заедно с двете почетни звания

ГЕРОЙ НА ОФИЦИАЛИСТИЧЕСКИЯ ТРУД

Удостоен през 1981 г. за изкачването на връх Лхотце – 8516 м.

Б. ОРДЕНИ

НАРОДНА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ - 2 степен
Удостоен през 1976 г. за изкачването на връх Ношак - 7492 м.

ЧЕРВЕНО ЗНАМЕ НА ТРУДА
Удостоен през 1974 г. за изкачването на връх Матерхорн – 4471 м.

Точно за това е носител на най-високите държавни отличия...

Доц. Сандю Бешев

„ТИГЪР НА СНЕГОВЕТЕ” - ЕДНО ЗАБРАВЕНО ОТЛИЧИЕ, С КОЕТО МОГАТ ДА СЕ ГОРДЕЯТ 48 БЪЛГАРСКИ АЛПИНИСТИ

Че такова животно има, и то отдавна познато на хората, е ясно. В нашия случай обаче става реч за тигрите, които населяват високите части на планините - и най-вече в Хималаите. И то не точно за самите животни, а за едно заслужено звание, за едно голямо признание към хората, които в своята дейност, като помощници в хималайските експедиции, са минали космическата граница на 8-те хиляди метра, наречена от специалистите „Зона на смъртта”. Едно отличие, напълно заслужено, носещо името на този бозайник.

Както е известно, след като алпинистите откриха големите върхове на Хималаите и Каракорум, и най-вече осемхилядниците, като поле за спортна изява, ние все по-често слушахме и четяхме за силните и смели мъже, наречени шерпи. В стремежа си за завладяването на най-високите върхове организаторите на експедициите от Великобритания, Австрия, Италия,

Швейцария, Франция, САЩ и редица още алпийски страни търсеха изключително много помощта именно на тези хора. Тогава тези местни жители все още нямаха необходимата алпийска подготовка и се използваша предимно като носачи на многотонния багаж на експедициите, който често надвишаваше десетте тона. Точно той трябваше да бъде пренесен от последното населено място до базовите лагери, които обикновено се устройваха между 4 и 5 хиляди метра.

С течение на времето някои от най-добрите шерпи постепенно възприеха това като професия и все по-често се включваха в помощ на алпинистите и в изнасянето на багаж и до изградените междинни лагери. А някои от най-изявените дори бяха включвани дори и в екипите, които се отправят и във финалните атаки. Такива са Норкей Тензинг, Наванг Гомбу, Пазданг Дава Лама, Пертемба...

В седмата поред британска експедиция за първото изкачване на Еверест през 1938 г. шестима шерпи за първи път преминават границата на 8-те хиляди метра, като подпомагат алпинистите в изграждането на лагер VI (8290 м). Отчитайки огромната помощ на тези смели и всеотдайни мъже, ръководителят на експедицията - големият Харолд Уилям Тилмън, ги награждава със специален медал „Тигър на снеговете” и официално обявява това звание.

Ето и имената на първите 6 шерпи, получили това престижно звание: Норкей Тензинг, Ринцинг Лобеанчам, Вангди Норбу, Лакпа Тензинг, Да Черинг и Опо Ботина. Тъй като авторитетът на Тилмън е изключително голям сред алпийските среди, това негово дело се възприема от всички експедиции и шерпите, преминали тази граница, се удостояват с това отличие. Едва 9 години по-късно (1947 г.) Непалският хималайски комитет официално обявява това отличие и го приема като свое приятно задължение.

Ето и мнението на един от първите носители на това звание – легендата Нокей Тензинг. „Тилмън бе един изключително добър и спокоен човек. Всички шерпи много го

обичахме. Той имаше невероятно гъста брада, поради което всички го наричахме Балю (Мечка). Той официално въведе званието „Снежен тигър” и учреди специален медал, с който всички, преминали 8-те хиляди метра, много се гордеехме.”

Навярно по-възрастните туристи и алпинисти си спомнят една книга, която се появи по книжарниците през 50-те години и много бързо се превърна в бестселър. Тази книга бе автобиографията на Норкей Тензинг, шерпът, който заедно с Едмънд Хилари на 29 май 1953 г., стъпи на най-високия връх на планетата, на Еверест (8848 м). Биографията си Тензинг бе разказал на английския писател Джеймс Рамзи Уилям. Тази книга днес е библиографска рядкост и трудно се намира на книжния пазар, но заслужава да се прочете. Наскоро издателство „ВАКОМ” преиздаде тази прекрасна книга.

В годините, когато алпинистите водеха безкомпромисна битка за първите изкачвания на 14-те осемхилядника, специалистите са изчислили, че повече от 330 алпинисти, 300 високопланински шерпи и над 10 000 носачи са взели участие в тази битка. По това време званието „Снежен тигър” се ползваше с голямо уважение и за всеки шерп и алпинист бе въпрос на чест да бъде удостоен с него. И което бе много по-важно - носителите на това звание бяха предпочитани при наемането им на работа в дадена експедиция.

В следващите години, когато комерсиализмът навлезе в алпинизма, това звание като че ли малко се позабрави. Въпреки това то не е отменено и всеки, който преодолее магическата височина от 8000 м, придобива това звание.

От 1981 г., когато и българските алпинисти се включиха в битката за най-високите върхове, 48 наши алпинисти са изпълнили тези изисквания. Това са всичките ни 34 души, които са стъпили на един или повече осемхилядни върха. (Пълният им списък е публикуван в книгата „България на крачка от Хималайската корона”.) Към тях са и тези, които, без да са стъпили на най-високите точки на върховете, но са минали магическата граница.

По хронологичен ред това са: Огнян Балджийски (1981 г.) на връх Лхотце, Людмил Янков, Трифон Джамбазов, Стамен Станимиров, Диньо Томов и Костас Канидис (1984 г.) на връх Еверест, Господин Господинов (1990 г.) на връх Нанга Парбат, Минко Занковски, Емануил Деянов и Тодор Тодоров (1990 г.) на връх Броуд пик, д-р Карина Сълова (1999 г.) на връх Шиша Пангма, Петър Унджиев (2010 г.) на връх Манаслу, Иван Темелков и Мариана Масларова (2004 г. на връх Еверест).

Доц. Сандю Бешев

Любопитно

ЗАВОЮВАНЕТО И ИЗСЛЕДВАНЕТО НА ИСПАНИЯ

През 210 година преди Христа римският пълководец Публий Корнелий Сципион направил десант в Южна Испания начело на няколко легиона. Той имал да урежда

лични сметки с картагенците, които по това време владеели

Пиренейския полуостров – в сраженията с тях загинали чичото и баща му. Сципион превзел Нови Картаген (днешния град Картахена), разгромил в няколко сражения картагенските военачалници Хаздрубал и Маргон и в резултат на неговите победи към

206 г. преди Христа картагенците напуснали Пиренеите.

Тяхното място заели римляните, чиято първа задача била да покорят местните крайбрежни племена. Но това било само началото. Борбата с останалите пиренейски народи приключила чак след 300 години. През тези векове (II век преди Христа - I век след Христа) ясно се разграничават 2 периода – както действителното завоевание, така и изследването на завладените земи.

Всъщност римското завоюване на Пиренейския полуостров представлявало истинско географско откриване. Едновременно с това римляните изследвали, укрепвали и постепенно благоустроявали вече познатите им територии по крайбрежната ивица на Средиземно море. Така организацията на римските провинции в Испания била фактически постоянно свързана с допълнителни географски проучвания.

От онази епоха до нас са достигнали много важни не само исторически, но и чисто географски трудове, които ни дават представа за речната мрежа на полуострова, както и за основните характеристики на неговия релеф.

И при Сципион през 209–205 година преди Христа, и след него римляните се сражавали с планинските племена в басейна на река Сегре, долен приток на Ебро, на югоизточния склон на Пиренеите.

Борбата се проточила в продължение на десетилетия. След 197 година преди Христа Марк Порций Катон пристъпил към завладяването на региона

Месета. Отначало той, а после и военачалниците, които го заместили, прекосили дългите 440 км Иберийски планини, с големи загуби в сраженията превзели слабо населените райони на Месета, където „... жителите обитават планини, гори и равнини със слаба почва и освен това неравномерно напоявана" (според описанието на античния географ Страбон).

Римляните покорили населението в горния басейн на река Ебро, горните и средните басейни на Дуеро и Тахо от двете страни на Карпетанските планини. През първата четвърт на II век преди Христа била завладяна и Лузитания – страната между долното течение на река Дуеро и средното на Гуадиана.

Завоеванието било подкрепено от известния римски трибун Тиберий Грахх. Според Полибий, той разрушил триста града от Келтиберия - североизточната ивица на областта Месета: от изворите на Ебро до планините Универсалес, където започват реките Тахо, Турия и Хукар.

През 152–132 година преди Христа въстанали лузитаните и жителите на Месета

между реките Дуеро и Тахо. Техният най-важен център била крепостта Нуманция, при изворите на Дуеро, в Иберийските планини. Войната вървяла с различен успех: римляните завършили завладяването на Лузитания до океана, но бунтовниците в Иберийските планини продължавали да се борят.

Жителите на Кантабрийските планини - галисийците, стурите и кантабрите, също се надигнали.

През 137 година преди Христа там нахлул Децим Юний Брут. Не е изяснено по кой път се е движила неговата армия, но се знае, че от Кадис пристигнали кораби в негова помощ. Това обаче бил само местен успех.

През 134 година преди Христа от Рим срещу бунтовниците бил изпратен Публий Корнелий Сципион Емилиан Африкански – приеман внук на съименника си. След почти едногодишна обсада Нуманция била превзета и разрушена, били покорени и всички въстанали райони в Месета, Иберийските и Кантабрийските планини. През 123 година преди Христа Рим окончателно се установил и на Балеарските острови.

През I век преди Христа на Пиренейския полуостров постоянно избухвали бунтове. За тяхното потушаване римляните подобрили старите пътища и построили много нови, които прекосявали Испания в различни посоки.

Завоюването на полуострова било завършено от военачалника на император Октавиан Август – Марк Випсаний Агрипа. До 19 години преди Христа той окончателно усмирил Кантабрия и Астурия - области по двата склона на

Кантабрийските планини, населени с племена на келтибери и келти.

Постоянен спътник на Сципион Емилиан по време на неговите походи бил историкът Полибий, който събрал литературни материали за Испания и ги попълнил с военни разузнавателни данни и лични наблюдения. Полибий прекосил цяла Южна Европа, от Егейско море до Атлантическия океан, на север достигнал Алпите; преминал неведнъж западните Алпи и Източните Пиренеи.

Полибий допуснал доста грешки в първото географско описание на целия Иберийски полуостров, който бил слабо проучен по негово време. Някои дори смятат, че той объркал посоката на Пиренеите и вярвал, че се простират не от север на юг – а от изток на запад. Защото той пише в своята „Всеобща история“:

„Като се започне от Нарбона, в околностите живеят келти до Пиренейските планини, които се простират непрекъснато от Нашето море (Средиземно море) до външното (Атлантическия океан). Частта от Европа, която се простира от двете страни на тези планини на запад до Херкулесовите стълбове (Гибралтар), се мие от Нашето и от Външното море. Земята, която се простира покрай Нашето море до Херкулесовите стълбове, се нарича Иберия, а онази, което се намира край Външното море, няма общо име, тъй като стана

известна едва наскоро."

От чисто географска гледна точка това описание е далеч от съвършенство. Объркването идва от думите „на запад“ вместо „на юг“ - грешката е или на самия Полибий или, което е по-вероятно, или на неговите преписвачи, защото все пак той бил географ и мореплавател и не можел да обърка паралелите с меридианите.

Ако приемем, че той нарича „Пиренеи“ източните и южните планини в самата Испания, тогава едва ли би могъл да каже, че те „непрекъснато" се простират от Средиземно море до Атлантическия океан.

Но дори онези автори, които вярват, че Полибий познава по-слабо Пиренеите от ранните гръцки географи, признават че това е първия истински изследовател-географ на Пиренейския полуостров.

Велимир Христанов

In memoriam

ПАМЕТ ЗА БАЙ ДИНКО

На 18 април 2020 г. на 78 години ни напусна завинаги туристът-ветеран Господин Стайков.

Бай Динко - ветеранът, който обичаше да бъде заобиколен от млади, весели и обичащи природата и пътешествията хора.

Бай Динко - рецитаторът, артистът, пропит от любов към всичко природно и естествено!

Учеше ни да сме заедно, да обичаме и пазим Природата, да бъдем едно семейство.
И ние станахме.

Сега без него чирпанският туризъм осиротя!

Не само защото загуби този, който сплотяваше различните поколения в едно, а защото ни научи да се вглеждаме в мъдростта на Природата. Да я обичаме и следваме!

Милостта Божия неслучайно го прибра на този свят ден.

И с днешното Възкресение Господне душата му вече е близо до Бога!
Завинаги ще остане споменът за него в нашите сърца!

Бай Динко, да е светъл пътят ти нагоре!

От ТД „Средногорец”, гр. Чирпан

ИЗДАТЕЛ: БЪЛГАРСКИ ТУРИСТИЧЕСКИ СЪЮЗ

ГЛАВЕН РЕДАКТОР: Емилия Матеина

ГРАФИЧНО ОФОРМЛЕНИЕ: Веселина Цветкова

РЕДКОЛЕГИЯ: проф. д-р Витан Влахов, доц. Сандю Бешев – алпинист, историк на българския и световния алпинизъм, доц. Кънчо Долапчиев, Елисавета Първанова – м.с. по алпинизъм, Константин Койнов – ориентировач, Българска федерация по ориентиране, Пенчо Бабукчиев – инструктор по планинско спасяване, Алексей Жалов – спелеолог.

В редакцията не се приемат ръкописни текстове.

Последен срок за получаване на материали – 30-о число на месеца.